

СПОРТ
 Россе чемпионате дошо, дото
 майдилгаш яьхар вай спортсменаша

16

Газет арадувл 1923-ча шера
 майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
 «Сердало»
 газета
 «Сийлен хьарак»
 яха орден
 енная

№45 (12722)
 Лайчилла
 бутт,
 27 ди, 2025 шу

80
ПОБЕДА!
2025
 ГОД ЗАЩИТНИКА
 ОТЕЧЕСТВА

80-летие
 Победы в Великой
 Отечественной войне
 1941-1945 годов

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

АХАРХОЙ ВАХАР
 «ЮГАГРО 2025» яхача
 гойтаме дакъя лаьцар
 вай мехкахоша

4

ЗАМАНХОЙ
 Спортацара
 программировани я,
 вай мехка йоаржаеш

5

УНАХЦИЕНО
 Диабета дарба дара
 болх боаржабеш ба
 мехка

6

ДЕНАЛ
 Наьсарерча ишколе-
 интернате, кхетаче
 дІайихьар СВО
 ветеранащца

12

ЛОАМЕ
 Археологаш маьлхара
 каш тохкаш ба

15

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Цахаддаш хий хургдола гІулакх
 Мехкадас дагалоаттама пистолг чудиллар,
 Эса гІа еча хин гІишлон ларде

2

ДегІаахар

ГІалгІай мехка
 карарча шера
 хьалйир
 139 эзар кв метр
 фусамаш

2

Шолжа-Шахярерча мэрá, бахархоша 11 дехар тIадера

Гаьгенаькъан Марина

Бахархой тIаибеча дий-нахьа 11 дехарга хьожаш хилар шахьара мэр. Из хоам «Сердалога» цу моттигера бир. Наха къувлаш хиннараш тайп-тайпара дар. Цъхьацца моттигаш тоае, вахара оагIонца гIо де, таро йо-ацараш терко лоаттаер-гIолаш дIаязбе, яхаш, дехар деш бар нах.

Комсомольски оалача урам тIа навкий бокьонаш йовзийташ дола улг оттаде, яхаш, дехар дир цъханне. Энгельса цIи лелаеча урамерча СВО доакъашочо дийхар; ший цIен хий дIатIахьош новкъостал де, аьнна. Иштта цъхьацца йолча, хIетта нах баха хайшача моттигашкара тока хьал меттадоаладе лаьрхIар мэре. Шахьара дас ше тIахьожам беш хургда деррига гIулакхаш кхоачшдар.

Кадастра мах оттабара чудоагIаш хургда, ГIалгIайчен 120 эзар совгIа лаьтта

Аькхенаькъан Марем

ГIалгIай мехка дIаболабу 2026 шера дIабахьа лаьрхIа болча, лаьтташ-та кадастра мах оттабара кийчон болх. «Роскадастр» ППК филиала хьагойтад 120 эзар лаьттан дакъа. ХIанз укх сахьате, говзанчаш хьожаш ба цу хоамаша хьагойташ долча хьалага, юкъе кхоачамбо-ацараш нийслургдоацаш.

ГIалгIайчен кулгалхочо Келаматанаякъан Махьмуд-Иаьлас мехка доалахьарча лаьтташ хьалах волча министра тIадиллар массайолча оагIорахьа цу балхага хьажар, из цъханнахьа юха ца соцаш дIабахьар.

Цул совгIа, говзанчаша гулду хоамаш: мах оттабу ЕГРН регистраци яьча гIулакхашта, иштта кхьча моттигашта. Кадастра мах оттабара хьажарча 190 цъхан тайпара моттиг я. Доалахьарча боахамий, лаьттан хьала министра хьалхашка дехар оттадаьд, ер шу чакхдоалаш кийчон балхаш йистедаха, аьнна.

«Кадастра мах оттабара болх лоархIае гIулакхаш да. Из болх ше ма барра Iаткъаш ба доал дара доакъашош дегIаахара, иштта лаьттан ганз лелаяра. Декхариьлар из болх лерттIа, бехтоткхаме дIабахьарга сатувс», - аьлар вай Мехкадас.

Цахаддаш хий хургдола гIулакх

Мехкадас дагалоаттама пистолг чудиллар, Эса тIа еча хин гIишлон ларде

Курскенаькъан ИбрахИм

ГIалгIай республике лоархIае ди хилар, из дувзаденна дар дукхача хана денз латташ долча, молача хица бахархошта Iалашо яра долча хаттарца. Шолжа кхален Оалкама ГIалгIайчен кулгалхочо Келаматанаякъан Махьмуд-Иаьлас, Эса тIа хьалъе лаьрхIаца хин кIийленга пистолг чудиллар. Цунга дукхача хана денз сатувсаш бар республикан бахархой, хIанз цо овлангара хувцаргда хицара хьал.

«Тахан республикан хургдолчун боккха гIа баьккхар оаха. Дукхача хана денз, эггара чоагIагIа эшаш хиннар дар хий, из кхоачам болаш цахиларах наьха вахарера хьалаш чоалхане дерз, иштта из Iаткъаш да предприятий, шахьарий, юртий балха. Хий чулацара йола гIишло хьалъяро дика, цахаддаш хий лоаттаде таро хулийтаргья Илдарха-ГIалан, МагIалбика, Шолжен, Шолжа кхален, иштта МагIалбика кхален бахархошта, из дIакхоачаш хургда лоаман юрташка: Галашка, Мужеча - бахача наха», - аьлар Келаматанаякъан Махьмуд-Иаьлас.

Проекта керттердар да моттигерча тароний хьал леладар. Из инженерни хаттар кхоачашдаро, хий ше хьачудоагIаш хургда насосаш а ца эшаш, цудухьа цунга хьежжа дIадодар лораде а таро хул.

Цу лоархIамеча проекта чудоагIаш дола из хаттар кхоачашде карагIаьлар, федеральни центро из хьаллоацаш хилар бахьан долаш. ГIалгIайчен кул-

галхочо баркал аьлар Россе Президента Путин Владимира, Федерацие Совете Председатела Матвиенко Валентинайна, Паччахьалкхен Председатела Мишустин Михаила, цар терконца из хаттар сихагIа кхоачашде аьттув баларах.

Эса тIа хий чулацара моттиг хьалъяр - из ерригача республике хий лоаттадара дIаболабеш болча балха хьалхара дакъа мара дац. Хьалхашкахьа ба цу дакъъ тIа бе безаш бола дукха болх: хий чулацара кIийле хьалъяр, 90 километр керда хий дIакхоачийташ йола балха оагIув кийчьяр, хин турбаш кердаяхар, иштта хий чулоаттадеш йола гидравлически гIирсаш хьадар. Проекта чудоагIаш дола деррига балхаш кхоачашдаь даргда, 2030 шерга

кхоачаш.

Келаматанаякъан Махьмуд-Иаьлас каст-каста хоам бергба аьлар бахархошка, дIахьош болча гIишлон баллах, иштта тIахьийхар юкъарлон тIахьожам лоаттабара: «Сона

нийса хет республикан бахархой оагIорахьара а цу гIулакха тIахьожам лоаттабеш хилар. Цъхьана дIахьош болча балхо таро лу вайна, дикал йолаш, ший ханнахьа из проект кхоачашье».

ГIалгIай мехка карарча шера хьалйир 139 эзар кв метр фусамаш

Аькхенаькъан Марем

Вай республике карарча шера, лайчилла бетта 1-ча денга кхоачаш, юкъеьхар 139 эзар квадратни метр фусамаш, из хул 84% Россе гIишлошьяра Министерствос оттадаьча бIарчача дехарга диллача.

ГIалгIай республикан Кулгалхочун, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша яхачош, ер шу чакхдалале кхы а хьалъяь яккха лерхI 30 эзар гаргга кв метр, цо таро лургья лаьрхIар кхоачашде, вахара фусамаш 165 эзар квадратага кхоачаеш. 2019 шера вахара гIишлош

хьалъяра йола программа кхоачашье дIайолайича денз, ГIалгIайче хьалйир миллион совгIа квадратни метр фусамаш, царех 565 эзар - уж доалахьара ценош да, хIаьга 476,5 эзар - дукха квартираш йола ценош.

«Карарча шера гIишлонхоша

болх бу атта доацача хьалашка, бакьда иштта дар аьнна болх соцабаь ха енаяц. Оаха лорабу хьалаьца никъ, лаьрхIар кхоачашдеш, иштта наха дагдаоалла хаттар а - фусамашца Iалашо яра», - аьлар ГIалгIайчен кулгалхочо Келаматанаякъан Махьмуд-Иаьлас.

РФ Президентгара баркал оала грамоташ дӓаелар вай мехка

Аькхенаькъан Марем

Коталон 80 шу дизара йолча кхетаченга кийчо еча дакъа лоацаш хиннарашта, баркал оалаш йола РФ Президента Администрацегара грамоташ дӓаелар вай мехкарча Мехкадаь аргӓанарча кхетаче.

Белгалбаьрашта юкье вар Паччахьалкхен хьалха латта Слостенин Владимир, министр кабинетера 33 доакъашхо, муниципалитеташкарча администрацей болхлой, республикан Кулгалхочун Администрацера, Паччахьалкхенцара къахьегамхой. РФ Президента Администраце кулгалхо волча Вайно Антона кулг язда дар хьадайтта совгӓаташ. Из лоархӓаме кхетаче дӓахьоча дакъа мел лаьцарашта баркал аьлар вай Мехкадас.

«РФ Президента Администраце теркалдир, тахана нарча атта йоацача хана гӓулакх боагӓгӓа боараме дӓадахьар. Баркал хилда шоана шоай декхараш иштта дизза кхоачашдеш латтараш! - аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-ӓаьлас.

СВО доакъашхошта лорий новкъостал ду

Аькхенаькъан Марем

Гӓалгӓайче дӓахьош ба СВО бӓухошта, тӓема ветеранашта новкъостал ду болх. Цу наха лаьрхӓа лорий хьалаш дӓахьочаш хургдолаш, болх аттача баьккхаб: уж бокьо йолаш ба лорашка аргӓа йоацаш дӓаязбала, эшача лорашка чакхбала, иштта каьхаташ даха лорий-вахара експертизан, тӓехьара тӓа халонаш йоацаш.

Декхар ханнахьа дӓадаларах, дийцар вай мехка

Аькхенаькъан Марем

Мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-ӓаьлас кулгал деш дӓайихьача кхетаче дий-

цар, ЖКХ оагӓонцара декхар ханнахьа дӓателарах, «пилотни» оала программа йоаржаярах, цу оагӓонца дувзаденнараш меттадоа-

ладе дагахьа.

2025-ча шера наджгоанцхой, лайчилла бетташ юкье олоацаш дӓабихьача тохка-

мах; газах, хих ахча дӓателаш хилар геттара лоха латт. Из хьал тоадара тӓехьа дӓабахьа безача балхах, рейдаш йоаржаярах дийцар кхетаче.

Укх кӓира дӓаболаберга муниципалитеташка цу оагӓонцара болх. Цул совгӓа, нах дӓаязбеш дӓабихьача балхаца деррига вӓашкадоагӓаш дац. Ер шу доладелча денз, цу оагӓонцара болх дӓахьош 5000 совгӓа дехараш да суде чуденнараш.

«Вай массане йоккха терко лоаттае езаш хӓама да из. Палатта декхар ханнахьа дӓадаларга хьежжа хургба цу оагӓонцара хӓара цӓагӓара болх. Цу оагӓонцарча министерствонна тӓадиллад тахан, бахархоша боагӓгӓа боараме декхар дӓатергдолаш болх лоаттабе, аьнна», - белгалдир вай Мехкадас.

Гӓалгӓай Республикан Кулгалхочун, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша яхачох, цунна чудоагӓаш да деррига лорий гӓулакхаш. Цул совгӓа, Россе Паччахьалкхено тӓадиллача декхарах, иштта вӓашагӓбеллаб профилатикан болх а 2025 шера, цу юкье дакъа лоацаш я республикан 11 лорий урхалле.

Лорашка чакхбалара болх дӓахьу шин даькъа бийкъа, цу юкье дакъа лоацаш ба балха говзал лакха йола лораш, иштта тӓехьара тӓа могашалга хьажара дола хьалаш а юкьедаьхад.

Ер шу дӓадоладелча денз, СВО доакъашхой чакхбаьннаб лорашка, иштта царна амбулаторни а лорашка лобувшабаь а дарба даьд.

Дуккхабараш санаторно-курортти накьаца могашал меттаоттаеш хиннаб.

«Лоархӓаме да, царех хӓаравар, хьежа ца везаш, ший ханнахьа чакхвала йиш йолаш хилар. Тха декхар да - ӓалашо яр адресах, ший ханнахьа доагӓаш дола дарба дара гӓулакх кхоачашдар», - аьлар Гӓалгӓайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-ӓаьлас.

Белгалду, СВО доакъашхошта, ветеранашта лорий новкъостал дара хаттараш мехка ӓаьдала теркама юкье да.

Моттигерча Паччахьалкхено дийцар, лорий балха нийслуш долча кхааш ийдарах

Коазой Мадина

Республикан Паччахьалкхен, Гӓалгӓайчен унахӓенон Министерствон болхлоша, лорий урхаллен керттерча лораша дакъа лоацаш, семинар-кхетаче дӓайихьар, цун керте латтар Гӓалгӓай Республикан Паччахьалкхен Председатела гӓонча Антонов Игорь. Цига дийца дош дар унахӓенон балха даькъ тӓа кхааш ийдеш хилар. Семинар-кхетачен балха даькъ тӓа дакъа лоацаш хилар Гӓалгӓай Респу-

бликан федеральни анти-монопоьлни гӓулакха Урхаллен кулгалхо Тоачанаькъан Батыр. Цо хоам бир гулбеннарашка, ше кулгал деча моттиго дӓабихьача тӓахьожаме балхах. Цо яхачох, тӓехьарча шерашка гучайоалаш латт дукха бокьонаш телхаеш йола моттигаш, лорий гӓирсаш эцача даькъ тӓа нийслуш йола.

«Дукхагӓа даькъе законодӓадеш дар юкье ца доладеш, контрактташ увттаяра болх белгалбоалаш ба. Тха

болхлой терко тӓайохийташ ба из санна дола хьал юкье-едаргдоацаш, цо новкъарло ю бюджетера хьалаш пайда баргболаш леладара.

Цул совгӓа, укх шера денз балха юкьедаьккхад «Антикартель» ГИС яха балха хьал, цо ше мах оттабу электронни тӓаьргий даькъ тӓа дӓахьош болча балха. Цу хьалага гӓолла ховш хул компанеша из болх мишта дӓахьу, цу юкье керда доакъашхо воалий, малагӓа маьхаш хувцаденнад. Цу тайпара балха оагӓув лелаеш хуле, из хоам

хьакхоач тхога, цул тӓехьагӓа тха говзанчаш массехк пайда баргболча оагӓорахьа из болх вӓашагӓболла безаш хул», - аьлар Тоачанаькъан Батыра.

Ший оагӓорахьа Антонов Игор хьалхадаьккхар, тӓахьожаме болхлой шоай белггала дола хаттараш хилар унахӓенон, дешара даькъ тӓа къахьегачарга, уж ба керттера лораш, ишколай кулгалхой, царех цьабарашкара хӓанз лоткъам эцаш ба. Цо тӓахьийхар берригаш шоай балха моттигашка бехтокхаме хилара.

Ялат дIадийна боалаш латт вай мехка

Коазой Мадина

Республикера ахархой ялат дIадувш бола болх чакхбаккха бала боаж. Из хоам «Сердалога» бенаб юртбоахама гIулакхех йолча Министрствера.

«Дабе-Юрт» яха юртбоахама кооператив карарча хана гурахьа мел дувш дола ялат лаяттанга кхачийта яьннай. Цу гIулакха кьоастадаьр 400 га доазув да, цу юкьера 250 га - кIина лаярхIа, 150 га - мух дIабе. Берригача мехка гурахьа дувча ялата кьоастадаьр 26, 6 эзар совгIа га, 20 эзар га лаяттан тIа ялат дIадийна даьннад тахан.

Мехкарча ЛЭПах оалхазараш лорадеш бола 100 гIирс оттабир

Галой Муса

«Кьилбаседа Кавказа Россеташа» - «Ингушэнерго» яхача филиала болхлоша 2025-ча шера 110 Кв йолча тока саьргех оалхазараш лорадеш дола гIирсаш оттадир.

Проекта керттера декхар - тока саьргашта оалхазараша зе дергдоацаш, иштта уж лорадергдолаш, тока хьал меттадоаладеш болх чакхбаккхар.

«Пхьилекьонгий-Юрт-Кьоастой» яхача 110 кв йолча тока оагIонна 36 гIирс оттабир. Цо ток лоаттаю МагIалбикерча 57 эзар совгIа адам дахача моттига, МагIалбика кхален 12 юртарча бахархошта.

«Пхьилекьонгий-Юрт-Ищерски» яхача тока саьргех оалхазараш лорадеш оттабир 64 гIирс. 30 км гаргга йола из тока оагIув Шолжа кхален моттигашка, гаьнна ядача юрташта ток лоаттаеш я.

Цу юкье ба Шолжа-Шахьарера, Пажарий-Юртар, Чамалхара, Алхастера, Берда-Юртар, Арштерера, Галашкара, Мужечара, ДаьттагIара, Оалкамара 53 эзар совгIа бахархой. Иан ха хьатIаотташ, тока саьргий хьал меттадоаладеш, чакхбоаккхаш лоархIае болх ба из.

«ЮГАГРО 2025» яхача гойтаме дакъя лаяцар вай мехкахоша

Коазой Мадина

ХIара шерарча лайчилла бетта Краснодаре дакхухь «ЮГАГРО 2025» яха кьамашта юкьера гойтам. АПКаца дувзаденна керттердараш дувца гулбелар укх шера а цхьан доазон тIа Россера, иштта кхьча мехкашкара лаяттанца кьахьегараш.

Юртбоахама гIулакхех йолча министрствех белгалдечох, вай мехкара цига бахараш ба министрствон кулгалхочун гIонча Келиганакъан Илез, КФХ «Долгиев», «Алмавит фрукт» яхача моттигий кулгалхой. 40 совгIа кхетаче, семинар, гойтаме болх, иштта кхьдараш дIадихьар цига.

«ЮГАГРО» юртбоахаме

кьахьегарашта лоархIае моттиг я. Керттерчарех дар таьрахьашцарча технологешца дувзаденнараш, бешамаш, комсий аренаш, иштта кхьдола беркат кхедар.

«Ший кьамаьла юкье РФ юртбоахама гIулакхех йолча министрствон хьалха латтача Лут Оксанас белгалдир, йоккха йоацача юртбоахама моттигашта 15 млрд ахчан-

ца паччахьалкхено гIо лоаттадеш хилар. Йоккха йоаца лаяттанцара бизнес хьаллацарах йолча проекта хургда из деррига», - дийцар кхетаче.

«ЮГАГРО» гойтам РФ Паччахьалкхено, РФ Федеральни Гуллама Федерацие Кхело, РФ цу оагIонцарча министрствон, Краснодарерча администраце, иштта кхьийолча моттигаша хьаллоацаш дIахьош ба.

Кагирхой бизнесах Россе дикагIча 7-на юкье ба вай мохк

Гаьгенаькъан Мартина

Кагирхошта юкье бизнес йоаржаеш болх дIабахьарах йолча Россе ворхI моттига юкьеяхар вай республика. 86-ча моттигера 7-ча моттиге эттар из карарча хана. «Сердалога» из хоам кагир-

хой гIулакхех йолча министрствера бир.

«Кагирхошта юкье «Роскагирхой. Кьахьега» яха программа йоаржаеш, болх дIабахьарах белгалбир вай мехкахой. Кагирхой цхьанкхетарий Цен болхло волча

ГIалменаькъан Саида тIадиллар из гIулакх. Тоабанца керда бизнесменаш юмабеш йола программа йоаржаеш кьахьийгар цо», - дийцар тха газетата.

«Цхьан шера кхоачашде аьгтув баьннар кезига дацар. Вайна бIаргадайра,

мехкара кагирхой шоай хIама доладе хьагаш хиларал совгIа, цхьацца болх дIахьош, аьгтув болаш дIаболхаш болга», - аьлар кагирхой гIулакхех йолча Комитетата кулгал деча Малсагнаькъан Адама.

Таьрахый яхь лелаяр

Спортацара программировани я, вай мехка йоаржаеш

Гаьгенаькъан Марина

Спортацара программировани яхар кхетама хьал тохкаш йола яхьаш я, доакъашхой цъаьцца декхараш кхоачашде дезаш. Программировани, математика шоашта мишта хов гойт дакъа лоацараша. Дадахача шера лоархIаме хIама хилар вай мехка. Хоамий оагIонцарча технологешца къахьегараша, низ тIабахийта, спортацарча программированех йола чемпионат дIайихьар мехка. 70 совгIа спортсмен вар дакъа лоацаш хиннараш. Кхыча оагIонцарча шоай начIал гойташ хилар дадахача кIира. Республикерча спортацарча программированех йолча Федерацие вице-президент волча Налганаякъан Бориса Илеза «Сердалога» дийцар цу яхьашца дувзаденнарех, иштта толамех.

- Илез, малагIа никь вай кагирхошта хьабеллаш да тахан

из гIулакх?

- Спортменашта шоай гIулакх чоагIде, тоаде аьттув луш да из; цул совгIа, болхла, иштта кхыдараш кхоачашде йиш я.

- Дадахача шера вайцига эггара хьалха дIайихьар «Алгоритмически программировани» яха чемпионат, хIаьта укх шера кхыча оагIонцарча болх хьаллаца лерхI оаш. Сенца дувзаденна да из?

- Хьалхарча чемпионатага гIолла, Еригача Россее яхьашка дакъа лоацаргдараш хоржаш хилар тхо. Цу оагIонга гIолла лакха начIал дараш гучабоахар оаха. Продуктови программировани йовза кагирхой вай мехка кIезига бац, цудухьа из оагIув хьаллаца лаьрхIар оаха кIонабарашта юкье.

- «Исходный код - 100» яха спортацарча программированех йола чемпионат дIайихьар Навсаре, дукха ха йоацаш. Дувцал тхона цунца дувзаденнарех.

- Турнирах иштта цIи тил-

лар ший бахьан долаш дар... ГIалгIай паччахьалкхен 100 шу дизара хетаяь кхетаче яр из. Кхетама хьал лакхдеш йола спорт вай кагирхошта юкье йоаржаяр дар цига лоархIаме

хиннар. Белгалде деза, цу оагIонца къахьегараш хIара денна дукхагIа хулаш латгилга Россее спортацарча программированех йолча Федерацие гIолла. Федеральни оагIоно

хьалоацаш дIахьош лоархIаме гIулакх да из тахан.

- Кхетама хьал гойташ йола яхьаш тахан мел яьржа я дешархошта юкье?

- Даяхача чемпионате кхетадир оаха, из гIулакх дукханешта дезаш долга. Беттал кIезигагIа йолча хана 33 тоаба вIашагIкхийтар еригача кхалешкара. «Олимп» яхача лакха начIал дола бераш деша дагIаца лицейца дIахьош яр кхетаче.

- МалагIа хIама керте отгаду оаш?

- ГIалгIай паччахьалкхен 100 шу дизара хетаяь кхетаче дIаяхьа безам болаш тха тоаба йола дукха ха яр. Ишколан вахаре спортацара программировани хоттар геттара дика хуртда аьнна хийтар тхона.

- Иштта йола кхетаченаш кхы дIакхьа лерхIий оаш?

- Спортацара яхьаш дIаяхьара тIагIолла болх дIахьош да тхо тахан... Мехкарча дикагIа лоархIача вузашка деша дIахьожабелерхI катало яккхараш. Из гIулакх пайда болаш чакхдаргда аьнна хет.

Лоацца биографи:

Налганаякъан Бориса Илез ваьв 1996-ча шера маьтсела бетта 20-ча дийнахьа Навсаре.

2015-ча шергара 2018-ча шерга кхаччалца, Еригача Россее паччахьалкхен университетта юстицие факультете дешаш хилар.

2019-ча шера Ростовева Хоамашцарча кхерамзленах, телекоммуникационни балхах йола бувзамах, информатиках йола колледж яккхар. 2019-ча шергара 2021-ча шерга кхаччалца, Еригача Россее паччахьалкхен юстицие университета магистратуре дешаш хилар. Карарча хана Навсарерча Тутайнаькъан Аьсета цIерах йолча унахцIенон оагIонцарча колледже юкьярча-Илман оагIонца дувзаденнарех вола хьехархо ва. 12 шу даьлча денз, наьна меттала байташ язъеш хьавоагIа Илез, республикерча йоазонхой Союзга доакъашхо ва.

«Тхо духьала да гӀаьле озара!» яха болам дӀабихьар Ӏаьлий-Юрта

ГӀазданаькъан Ахьмад

Ӏаьлий-Юрта дӀабихьар «Тхо духьала да гӀаьле озара!» яха хьехам луш бола болам, из вӀашагӀбеллабар моттигерча культуран ЦӀагӀа Иоамалуш долча бераша, №1 йолча юкьарча дешара ишкола дешархошца цхьана.

«Из дӀахьош хилара маӀан дар берашта, ондаргашта из лоархӀаьме хоам бовзийтар: гӀаьле сага могашала доккха зе деш хилар. Доакъашхой хьехар из царна довзийта, гӀаьле озарах хьадоала во доккха долга хьалхадаккха: цо пехкаш, дог, хьоа хӀалакбеш хилар гойта; из озаш вола саг физически эшам болаш а хьаькьала тӀехьавусах а хилар царна довзийта», - аьлар «Сердало» газетага Ӏаьлий-Юртарча культуран ЦӀен кулгалхошца ГӀаьнажанаькъан Мадинас.

Къаьстта цу боламо теркам тӀабихийтар спорта, кхоллама, дика салаӀара, могашал тоаря, иштта вахар сийрдагӀа хилийтар.

Кхетаченна чӀоагӀа раьза хилар дешархой, цу темах цар пайда а ийцар.

Диабета дарба дара болх боаржабеш ба мехка

Аьхенаькъан Марем

Диабет яха хала лоархӀаш дола лазар ца даржийтара тӀехьа болх лоаттабу тахан вай мехка. «ДӀаьха, кадай вахар» яхача къаман проекта гӀолла диабет юхатарыха йола моттигаш хьеллаш, дарбанчешкара цу лазара духьала эшаш йола

хӀамаш кердайоахаш ба тахан.

«Мехкадаь зарбан болх лелабераша белгалдечох, мехка тахан берашта, боккхийбарашта лаьрхӀа диабета ишколаш я. Берий классаш хьайиллай Магасе, Ужахьанаькъан Р.Кь. цӀерах йолча клинически дарбанче.

Боккхийбараш шахьарерча, кхален дарбанчешка Иоамалуш ба, иштта эндокринологически диспансере а. Цига гӀолла царна довз малагӀа кхача баа беза, диабет хьатӀадаргдоацаш дегӀа мишта доал де деза. Пхе моттиге дӀаоттадаьд дегӀацара шекар дусташ дола гӀирсаш, кастта болх болабергба Ахушканаькъан О.Ӏ. цӀерах йолча

дарбанчес а.

«Эндокринологически диспансере хьайиллай диабетически кога, бӀаргий лора кабинеташ, лазерца бӀаргашта операци ю моттиг. Из чӀоагӀа лоархӀаьме да диабет хӀетта хьакхийттача хана гучадаккхара тӀехьа», - белгалдир вай Мехкадас.

Шолжерча ЦРБ лораш, дӀа-юха а ухаш, наха гӀо деш ба

Коазой Мадина

ДӀадахача кӀира Шолжерча ЦРБ лорий хьехамаш деча даькъа викалаш, нах балха болча моттигашка дӀа а ухаш, уж чакхбоахаш хилар, лазар дий хьожаш. Цу тайпара из болх вӀашагӀболлара бахьан дар, болх беш болча наха аттагӀа хургдолаш, массахана тоьаш йоаца ха йоаергӀоацаш, ший могашалга хьожаш.

«Керттера бахьан да цу балха дий ца ховш хулаш дола лазар хьалххе а гучадаккхар. Укх кӀира гуш хилар, иштта болх дӀабихьар пайдане долга. Шоашта дий ца ховш лазараш дола нах дӀахьожабир бе-бе лораш болча дӀахо чакхбалара», - аьлар Шолжерча ЦРБ.

Дукха човнаш хинначарца болх бе Иоамалуш ба

Коазой Мадина

Геттара дукха унахой хьачубоалабича, де дезар гойташ болх дӀабихьа айттар Шолжа-Шахьарерча дарбанче. Дарбанчен зарбан болх лелабераша белгалдаьчох, доккха хатар хинна наькъ тӀа, лозаваь хьачувалаваьраш 35 саг ва.

Кхо саг царех хала волаш вар. Укхаса лорий, иштта кхьболча цигарча болхлой геттара кадай хьовза безаш хилар. Из тайпара хӀама бокьонца хилча, шоаш дергдар хьахьоккха дезаш бар уж.

«Геттара хала вола кхо саг реанимаце Ючувигар, хӀаьта вокхарна унахой тӀаийбеча моттиге эшаш дола гӀо дир.

Дарбанче къахьегача лораша, лорашта уллув латтараша хьагойтар, моллагӀа тай-

пара хатар этта болх хуле, боагӀача боараме болх чакхбаккха шоай говзал йолга,

кийча болга», - дийцар тха газетага Шолжа-Шахьарерча дарбанче.

ОВЗ дола бераш хьаллоацаш йола оагӀув

Гаьгенаькъан Мартина

ПалгӀай Республице дика дакъа лоацаш я Пхьиленаькъан Хьавас дӀайолаь, могаш доацача берашца болх беш бола даьй-ноаной, хьахархой, говзанчаш хьаллацара йола портал, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цу проектар зарбан болх лелабераша.

«Интернет-майда тӀахьехаш я цхьацца долча лоархӀамеча хаттарашта жоп луш, ОВЗ долча берашца болх дӀабихьара хьалаш гойташ, паччахьалкхенна новкьостал лоаттадеш, законаш лорадеш цаӀ йола таьрахьий моттиг хьакхоллара.

Сайт 7ovz.ru - из боккха гӀаба цу таронашка кхачара, цунна

чуйоагӀа 20 оагӀув. Чулоапцамах йолча кхетачено таро лу даьшта, говзанчашта шоайла къамаьл хила, дикагӀа йола оагӀонаш юкьеяха», - аьлар хоамо.

Из дӀайолайир «Тароний центр ОВЗ» яха проект гранташ йоахача яхье котьяларца, из хилар кагирхой гӀулакха йолча Федеральни агентствон

«Таргим» яхача Еригроссийски кхетаче.

«Тхо хьожаш да Ӏалашо е лоархӀамедараш юкьедахара, уж да кхелахой хоамаш, дешара даькъ тӀара кердадараш, ший тайпара дешара даькъ тӀара психологически новкьостал», - аьлар Пхьиленаькъан Хьавас.

Даьй, ноаной комитетий Ерригача Россе Москверча съезде дакъа лоацаш хилар вай мохк

Гаьгенаькъан Марина

Москве даьхьош хиннача даьй, ноаной комитетий съезде дакъа лоацаш хилар вай мехкара кхо саг. Из хоам «Сердалога» бир «Бералла наькъаш» яхача проекта доакъашхо йолча Коазой Миланас.

«Тахан латгача ханаца бераш кхедар мишта хила деза дийцар кхетаче. Федеральни оаглонцарча моттигашца бувзам болаш, болх дабахьарах дийцар цига. Москверча пионерий цIагIа вай мехкара яха хилар «Бералла наькъаш» яхача проекта болх даьхьош йола Гоандалой Хадижа, Эккажкьонгий-Юртарча № 2 йолча ишколерча даьй, ноаной комитета хьалха латта Иленаькъан Мадина, Йоккхача Ачалкхерча № 17 йолча ишколерча комитета кулгалду Коазой Тамара», - йоах тхога бенача хоамо.

Илдарха-ГIалий тIарча берашта, ловза ши майда хьайийллар

Гаьгенаькъан Марина

Илдарха-ГIалий тIа берашта ловза керда ши моттиг хьайийллар. Из хоам «Сердалога» бир мэре зарбан болх лела-бераша.

«ДжабагIанаькъан цIерах болча урам тIа берашта ловза хьайийллага моттигашка, царна эшаш мел бола кхоачам ба: ловза гIиршаш, гIандаш, салаIа моттигаш, иштта кхьдараш а. Асфальт билла, лампаш егIа тоадаьд из доазув. Иштта Боранаькъан цIерах болча урам тIа а хилар цу оаглонцара хувца маш.

Бурчолгаш, го боахаш хехкараш, иштта кхьйола хIамаш оттайир цига а», - йоах тхога бенача хоамо. Хьакимаша белгалдечох, бахархошта шоашта дагадеха хIама да къаьстта уж моттигаш тоаяр. Республикерча, шахьара, бахархой ахчак чакхбаьккха ба из болх.

Ерригача Россе «Ховр. Лектор» яхача яхье, котало яьккхар МагIалбикерча хьехархо

Гаьгенаькъан Марина

Ерригача Россе моттигашта юкье даьхьош йолча яхье хьалгачар моттиг яьккха, цIакхачар вай мехкара хьехархо Кьамурзой Захрат. Москверча пионерий цIагIа хилар котбаьннараш белгалбеш йола кхетаче. Из хоам «Сердалога» бир «Бералла наькъаш» яхача проекта доакъашхоша.

Укх бетта 19-ча денгара

21-ча денга кхаччалца, Москве шой говзал даьхьокхаш хилар начIал дола лектораш. ХIаравар ший мохк дикача оагIорахьа бовзийта гIерташ вар. 53 моттигера 126 доакъашхоца грамоташ елар. Царна юкье я МагIалбикерча № 5 йолча ишкола хьехархо, лингвистиках Илман статьяш язеш къахьийга Кьамурзой Захрат. Россе къамаш цьанкхетарах йола лекции йийшар цо. РФ Кхерамзлен Кхела департамента аппара-

та кулгал деш вола Поляков Андрей вар вай мехкаочуна совгIат деннар», - дийцар тхога.

«ЛоархIамеча толамца даькъалаювц тахан Захрат! Цу гулакхо хьагойт вай хьехархой, лакха начIал долаш, къахьегаш болга шой моттигашка. Иразе, беркате хилба цун къахьегаме никъ дахойодача хана а!» - аьлар «Бералла наькъаш» яхача проекта доакъашхо йолча Коазой Миланас.

Келаматанаькъан Iалихана цIерах йолча Шолжа-Шахьарерча № 4 йолча ишколе, Даьхенцарча безамах йола лекции йийшар

Гаьгенаькъан Марина

Шолжа-Шахьарерча Келаматанаькъан Iалихана цIерах йолча № 4 йолча ишколе йийшар «Даьхенна ший турпалаш бицлургац: Сийлахь-боккхача Даьймехка тIема сийдола доакъашхой» яхача темах йола лекции.

«Сердалога» из хоам бир «Даьхен лорабой» яхача ганза зарбан болх лелабеча Джандиганаькъан Мадина. Дешархошца къамаьл де баьккабар «Кхетам» яхача Российски оаглонцара лектор, Даьхенцара безам чIоагIбарах йолча проектий оаглонцара керттара болхло Евкуранаькъан Расул, СВО

ветеран, «Даьхен лорабой» яхача ганза болхло Хазанаькъан Ибрахим.

Кхетаче дийцар 1941-ча шера этта тIом дерригача дунен истореца малагIа лар юташ хилар. Фашист вохавеш, вай лаьтгашкара эькхавеш, котало гаргайолаеш лаьттарий цIераш вайна масахана хьамсара хила езилга белгалдир хьаьшаша.

Берашта дийцар малача наха нийсса майралца немечоа духьаллаьтгача кхалнахах-партизанех (лорий йижарех, иччархоех). Цига хьоахадир тIема операцена юкье Украине латгача вай кьонгех. ХIара саг ший Даьхенах дог лазаш, цун моттиг лораеш латта везилга хьалхадаьккхар кьонабарашта.

Мехкарча лоаман моттигашка, массехк ОКН гучаяьлар

Коазой Мадина

Лоаман моттигашка хIара денна къахьегаш болча ЖIайрахьа-Ахабоарзен музея болхлошта цъаца хIама кордоагIа, вай даьша тхьоврача хана леладаь. ГIалаш хинна моттигаш гучайоахаш, хаьрца лаьттан кIальяхараш меттаоттаергIолаш къахьегаш ба цига тахан.

Укх накъа шоай болх дIахьош, ЦIоли яхача ГIалай юрта хьалжа вIалла йий ца хайна ший тIема, бархI нах бахаш хинна ГIалаш гучаяьлар, иштта пхий малхара каш дар цига чухьа тIехкаш ядаш, цъаца царна хьатIажетта хIамаш йолаш. Пачаьхалкхено лораеш йолча ГIалашта юкье дIаяьергья уж а. ЦIоли, тIакхача хала йолаш, атта саг юхе ца водаш, моттиг я. Паппена юхера 1,4 км дIахо улл из. Цига кхача ларххIа бокьо хила еза.

«Тхо цига кхачар вай къаман исторена лоархIаме да, мах баь варгвоацаш да лоаман юрташка тахан гучадувлараш», - дийцар тхога музея болхлоша.

ИнГГУ филологически факультете, журналистикан клуб хьайийллар

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIай пачаьхалкхен университетa филологически факультете болх бе йолалуш я керда, студенташта боккха аьттув луш йола проект - журналистикан Клуб.

«Журналистикан Клуб яхача оагIонца дукха хIама довза, шаьрде, шоай начIал гучадаккха аьттув ба къонабарий. Тахан кагирхошта юкье дукха ба журналистике къахьега ловраш, цу балхаца дувзаденнараш боагIача боараме довза гIерттараш», - дийцар «Сердалога» ИнГГУ.

Эггара кадайгIа, майрагIа барий уйлаш йоаржаеш йола моттиг хургья из. Логотип, нигат белгалду дешаш хоржаш; студенташа, хьехархоша, филфака болхлоша дакъа лоацаш йола яхьаш хьайкаьий карарча хана.

Культурацара бартхоттам

«Ничья» яха Чаненаькъан Тамарай байтий гуллам бовзийташ, кхетаче хилар мехка

ГIазданаькъан Ахьмад

Цихезача гIалгIай байтанчан Чаненаькъан Тамарай байтий гуллам дIабовзийташ кхетаче дIайихьар мехка. Вай литературе лоархIаме гIа ба Тамарай керда книжка арадалар. Эрсий меттала кхелла йола байташ эллиной меттала таржам даь, юкьеяхай гуллама. Кхьича къаман наха аьттув лу автора ший байтий хозалах кхета, цар кIоаргаленга кхача. Таханарча вахаре, къамашта юкьеера бувзам чIоагIбеш, доттагIал тоссийташ да литератураца малхадоелар. Чаненаькъан Тамара дукхача хана денз вай къаман вахаре санна, кхьича моттигашка а дикка дIаяйза, ший байташца дуккхабарий дегаш, сомадоахаш, тохадалиьта саг я.

Ший тайпара, массадола хIама чулоацаш я цун байташ. «Ничья» яха гуллам арадалара хетаяь кхетаче байтанча езаш, йовзаш мел бараш гулбена дIаяхар. Из проект кхоачашьеш лоархIаме дакъа дIалоацаш къахьийгар дикка лоархIаш волча российский политико, дипломато, ГIалгIайчен тхьовра хиннача Президента Заьзганаькъан Мурада. Карарча хана Кипре РФ Постпред волаш болх дIахьош ва из къаман цихеза воI. Книжка арадалара болх хьаллоацаш къахьийгарех ва Заьзганаькъан Мурад. Цо хьагойт культуран оагIонцарча дипломате Тамарай книжка лоархIаме моттиг дIалоацаш долга.

Кхьича пачахьа кара бахача наха российский байтанчан деша говзал, кIоаргал дIайовзийтар цо, литературацара Iадаташ, оамалаш йовза, дегача хIара дешага кховда аьттув хилар байташ езарий. Литературе къахьегача наха тхьов-

рача хана денз къамашта, пачаьхалкхенашта юкьеера барт, безам чIоагIбеш хьаденад, хIара къаман вахаре ба байтий дуненца бахараш, царга гIолла вахарцара гIулакаш дикагIа доьвараш. Видеога гIолла къамал деш хиннача Заьзганаькъан Мурада белгалдир, Тамарай байташ таханарча литературе лоархIаме, ший тайпара йоккха моттиг дIалаьца латтилга. Цо хьоахадир, Тамарай книжкал хьалхагIа Кипре таржам даь малхаданна Цветаева Маринай байтий книжка вай мехкаочун кхолламца цъан мугIаре этталга.

«ВIаший бувзам хотталуш ба цар шинне кхоллам», - аьлар Заьзганаькъан Мурада. ТIатехар, дукха ха юкье йоацаш араданна шин байтанчий гулламаш тахан Кипре масса оагIонашка кепа егташ дувцаш долга.

ГIалгIай цихезача байтанчас Дидиганаькъан Раисас белгалдир, Тамарай мел йола байташ гонахьа мел дола хIама чулоацаш, ешачун дукха хIама довзийташ, дег чу мел дола хIама хьоадеш йолга. Ший мугIарашца хIара дегача кхача, хIаранена тоам бе, хозача, зовнеча хIамай моттиг йовзийта хов Чаненаькъан Тамарайна. Дувца эттача-м дукха да цун кхолламах ала... Дидиганаькъан Раисай къамаьлага ладувгIаш, кхетадора байтанча цун дег геттара лоархIаме, боча йолга, цо мел яздыр цун хьамсара долга.

Яздеш волча хIара сага оалаш дола дош, цун уйлаш йовзийташ хул, хIаьта Тамарай мел йола байташ цун цена нигат, хоза оамал, сийрдача, беркатеца, дикача хIаманга кхача гIерташ къахьегар хоадолийташ яр. Дукха хана денз, яздеш хьайоагIача Тамарай

мотт ший тайпара болга гу цун кхоллам мел бовзарашта. Таханарча деношца товш, гонахьа хIара денна вай зувш мел дар чулоацаш, кIоаргга яда уйлаш малхайоахаш, ший нигат доьзийташ я Тамарай байташ. Вайна юкье массахана оалаш хьаденад, яздеш волча сага бер санна боча хул ше мел кхелла мугIараш аьле... Тамарай кхолламца къаьстта товш, доагIаш да уж дешаш. Ший байташ цо ешача хана из зийча, вайна гу, хIара мугI цо дег тIара каьхата вахарга баьккхалга, хIара дешаца ладувгIарий дог тохадалиьта ховш йолга.

Цветаева Маринай байтий таржаме литература дезаш болча эллиношта доьзийтар, мел дукха хIама малхадаккха йиш я байтий кIоаргача вахаре гIолла. Из араданна йоккха юкь ялалехь, араьннача ший тайпара йолча Тамарай байташа дIахьекхар, тайп-тайпарча къамий байтанчий мотт вIаший тара беце а, хIаране дувцар ший вахар дале а, литературан накь тIа эггара керттара дола цъа хIама чулоацаш йолга - ценача, хозача хIаманга кхача гIерташ къахьегар, из деррига а адамашта юкье доаржадар. «Ничья» яха книжка мел чIоагIа хьаллоацаш, даьржа, дезаден-

на да Кипре белгалдеш, Заьзганаькъан Мурада теркалдир, автора дегIацара оамалаш цо яздыр санна дег хозал гучайоаккхаш йолга. Тамара гIалгIай боккхача, барттайна бахача дезале кхийна саг я. Иштта ца хилча-м байтанчан вахара никь ма хетта дIагIоргбацар.

Цунна гонахьа мел вар, цо яздечох доаккхал деш, лакха лоархIаш хьавенав. Заьзганаькъан Мурада аьлар: «Вай боккхача мехка культура иштта дегIаьоагIаш хургьяцар, мехкашка тIатIа къахьегараш бецаре. Тахан йIаьхий, дуккхача къамаша хьаллоацаш я из». Заьзганаькъан Мурада белгалдир, тахан Тамара культуран оагIонца хьинаре болх дIахьош латтилга. ГIалгIай пачаьхалкхе хьакхоллаш лаьтгача Заьзганаькъан Бейсолта Идриса цIи лелаеш долча Заьзгакьонгий-Юргарча культуран Ценна кулгал деш я из. «Мехка эггара дикагIа дола культуран ЦIа лоархIаш да из, вай республиках доаккхал дайт цу хIамо», - теркалдир цихезача дипломата. Къамаьл чакхдоалаш Заьзганаькъан Мурада аьлар: «Дог тийша ва со, кхь а дукха книжкаш хьа кхоллам бовзийташ арадуьргхиларах...Кхьича меттала доахаш доаржадергда. Док-

кха баркал оал аз иштта лакха ше леладер лоархлаш йолча сага! Иразе, беркате, дуккха толамаш долаш хилба хъа кхоллама бляхий бола никъ!»

Цхъа ший тайпара дега йовхал луш дар Наьсарерча кертерча библиотекера хьал... Цига гулбеннабар, байтанчаш, йоазонхой, журналисташ, Илманхой, хьехархой, иштта Тамара езаш, цун кхоллам лоархлаш мел бараш. Литературан сайре хинна йацар из, хIара дега хозача вахара оагIонаш йовзийташ йола башха моттиг яр. Дукха хаттараш дир Тамарайга, цун вахара никъ бовза ловш, ший кхоллам хьаллоацарашца бувзам ший тайпара лорабеш йолча цихезача байтанчан дега сатем луча къамаьла га ладувIа безам болаш вар хIаравар. Тамарайна хов нахаца дувца, нах безаш, ше езийта ховш хъаений. Ший кхоллама никъ санна; йаьхий я цун дикал йоаржае гIерта уйлаш, нигат, хIара дош... Къаьстта доккха баркал ала дезаш дар иштта хоза кхетаче вIашагIйоллаш къаьхийгача вай къаман къонача байтанчанна, хьехархоача Налганькъан Илеза. Вай мехка из вовз къаман йадаташ, культура, истори, беркате оамалаш йоаржаеш къаьхегаш хиларца. Из лоархIае кхетаче дIахьош хиннар а из вар.

Нальганькъан Илеза дика ховш дора ший къамаьл, гулбеннарашта хетар кхетадеш санна, цар уйлашка кхоачаш.

Чаненаькъан Тамарас ший байташ йийшар, хъаьшашта дайзар цун кердача книжка тIарча дувцара цхъацца дола доакъош, иштта дувцар поэтесай кхоллама наькъах - из деррига чудоагIаш дар цхъан нийсача даькъах латташ долча дувцар тIа. Илеза дика дIаьхъа ховш хиларга хъежжа хоза, паргIата хилар кхетаче, из дукхача хана дег чура яргъяц цига хиннарашта.

Цу тайпара, декъача дувцарех латташ а доацаш, дийнача вахарах дувцаш дIахьош дола вIашагIкхетар мах болаш да. Цу сайрено хьагойтар из иштта долга, деша низ чIоагIа хилар, саг вIохвеш, низ чуболлийташ, кхыча таронашка кхоачавеш. Книжка наха юкьера бувзам ба, йоазонхочун дега, дешаш волчун дега цхъа бувзам ба.

Чаненаькъан Тамарай кхоллам наггахъа мара хъа ца кхоача хIанзарча заман поэзи я. Цо вIашкаоз философфе кIоаргал, вахар кхетадара йола, цох чак-

хвоалаш хилар. Цун байташ, дукхача наха оалаш ма хиллара, духхьал йийша йац- уж дегашка ювшаш я, шоай лар юташ.

Чаненаькъан Тамарай поэта дунен тIа массазара вахара хаттараш а да, гайна е ганза цкъа сага шийна луш дола. Поэтессас уйла ю, вай вахара кIоаргалений, мишта лорадергдар-хьогI саг хилар ухх сихденна додача дунен тIа, яхаш санна хеталу, цун байташ ешаш хилча.

Тамарас луц кийча хаттараш, цо тIахьех дешархо цхъана бакъдар лахара. Цун мугIараш шоай тайпара дола кизга да, цу чу хIара сага ше гургва, ший халонаш, вахара говзал, уйлаш.

Цун байташ духхьал садоахаш санна хул ешача хана, ший тайпара ашара мугI цу тIа булалаш санна хеталу.

ЛоархIае моттиг дIалоац цун мугIараша хьамсарча лаьтан, йалама, культуран оагIоно. Цу юкье хоалуш да къаман йадатий кIоаргга овла хилар. Хетаргахъа, къаьстта из баьхан долаш моллагIча къаман сага ешалуш а дег чу ювшаш а я цун байташ.

Чаненаькъан Тамарай байташ ешаш, цхъаккха саг юстара хьожаш хургвац царга. Цар сомайоаккх уж ешаш волчун хIара минотаца йола хозал, юацоаву из, таханарча дедда додача дунен вахаре нийслуча гIулакхаш тIара ваьккхе, кIоаргагIа хъажара шийна ючу. Поэтессас хьалхадоккх вайна эггара лоархIамедар, вайна уллув хилар, юхерча сага велавалар, йуйрийна малх хъажар, сайрийна сатем отгар.

Цун поэзи - из дег чура къамаьл да, чурча кIоаргача къамаьлага вехаш.

«Ничья» яха сборник арада-

лар дездеш дукха дIаьхъа дешаш хезар. Чаненаькъан Тамарай кхоллам кIоаргга бувцаш. ГIалгIайчен йоазонхой Союза кулгалхочо Ноакастхой Хаважа белгалдир, ший тайпара оаз хилар Чаненаькъан Тамарай. Суртанчий Союза председатела Мартазанькъан Мусас белгалдир, Чаненаькъан Тамарай байташ ший кепара хилар; цун байташ, иштта исбахьален искусствон юкьера башхало еш цо аьлар, поэтессай дукхагIа йола байташ хьакхелла хиларах, сурт диллара кийле йолаш; ишттал сийрда, доккха гойт цо дешача сага йалам, вахар, наьха халонаш.

ГIалгIайченгара Кьилбаседа Кавказа федеральни куран тIагIюлла викала бокъонаш йолча Доврбиканькъан Башира дийцар поэтессас язъеча байташта чудоагIаш культурашта юкьера къамаьл хилар. Цо белгалдир, цун кхоллам биза ба дикача хьехамех, хьамсарча мехкацарча безамах, тайп-тайпарча къаман наха из безаш, цо Кавказе даха къамаш вIашкаозаш хиларах.

Литература болхлошта юкье вар БIарахой йаддал-Хьамид, цо белгалдир поэтессай болх ше къаьстта хилар, дIаоала дош, мугIараш цхъана дувшаш хилар, кхыча поэта доацача беса. Бокананькъан Гапура дийцар Чаненаькъан Тамарайца кхоллама сайренашка шоай хиннача кхетаченех, новкъосташта-поэташта юкье из белгала хилар, иштта Мерешкананькъан Султана белгалдир, Чаненаькъан Тамарайна карагIдоалаш хилар, ший деггах гIюлла чакхдоахаш, наьха вахара хаттарех дувца.

Цига иштта поэтессас дош оалаш хилар ГIалгIайчен халкъа артист Эсамарзанькъан Йалаудин, тележурналист ГетагIазананькъан Илез, Коазой Дугурхан, цар дийцар геттара сага терко тIаозаш, хIара дош дег чу дужаш цо язъеча байтех.

Къаьстта терко тIаозаш дар цига Габартой-Балкхарой журналист, психолог Бозиева Замира яр, из я поэтессай юххера неш. Цо ера поэтессай книжка кепара яь мерза маькх (торт); кулинарни искусствон, литературан безам хотташ йола. Цо дийцар поэтессай поэзи шийна дукха езаш хиларах, из дега йовхал луш бола хьаькъала хьаст хиларах.

Цига дакъа лоацаш хиннача Бокананькъан Ийисас белгалдир Чаненаькъан Тамарай поэзе лакха исбахьален мах хилар. Тамарай мугIарашка го йиш я къаман бляшерашка денз хьадоагIа йадаташ, культура, цун мах бараш.

Цо аьлар, доазол арахъа чIоагIа лоархIае ба поэтесай кхоллам, иштта франце дешархочун ше из ма барра дIабовзийта безам болаш хилар.

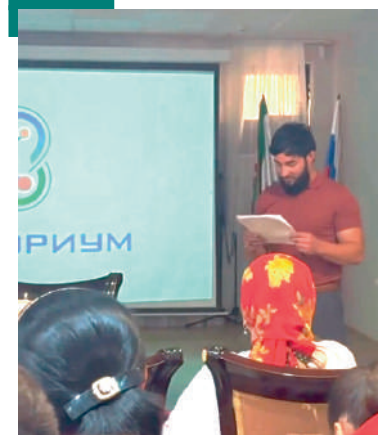
Хала хете а, цига я цхъацца долча баьханех таро йоацаш йисар цихеза поэтесса Ланьнанькъан Марем. Из цахилар хоалуш дар, цун оаз, байташ, хIара дош вайна дика довшаш а, вайца даим дахаш а да. Иштта деле а, ше цига яцар аьнна дакъа ца лоацаш йисанзар Ланьнанькъан Марем. Цу кхетаче хозаш дар лаьрххIа цу денна хетадаь мугIараш:

«В этой хрупкой женщине-девчонке
Сердце мягче шелка,
крепче стали.
С этим, безусловно,
согласятся
Все, кто ее книгу прочитали.
Сколько мыслей, чувств
и откровений
Из глубин души ее излито,
Не боюсь досужих пересудов,
Пишет смело, искренне,
открыто.
Вижу, что стихи ее
в дальнейшем
Будут совершеннее и краше.
Допустила лишь одну
ошибку:
Ни НИЧЬЯ Тамара, ты,
а - наша!»

ГIалгIайчен поэзи, ерригача Кавказа поэзи санна гаьнна яржа я тахан исбахьален даькъ тIа, цу юкьеодоагIаш да вай къам этнически ший белгало йолаш хилар, исторически дагалоаттам, вахара цхъоагIо йолаш хилар.

ГIалгIашта поэтически дош хилар тахан цхъаькха кийле я культуран белгало лораяра. Цудухъа хилар иштта эшаш Чаненаькъан Тамарай поэзи, цун кхолламо вIашагIтох бакъдар, тахан чIоагIо йоацача дунен тIара дика хьал лохаш хилар, кхетадар кхоллама сага дакъа, иштта кхалнаьха вахар.

Теша лов, цун керда кхолламаш арадаларга вай дукха хъежа дезаргIац.

Йанга а кердача шера цIайга а кийчо яь яьннай

Гаьгенаькъан Марина

ГIалгIай мехка Йан зама хьаотташ, иштта кердача шера накъадолхаш, кийчо яь яьлар. Республикан Паччахьалкхене, вице-преьера Антонов Игоря кулгал деш, чоалханерча хьалах, цIера кхерамзленнах йолча коммиссе кхетаче дIаьхьар, цига дийцар энергетически хьалах, вахара коммунални боахама кийчонах дола хаттараш.

ГIалгIайчен Минэнегерго викалаша хоам бир, деррига гучадаьха дола кхоачамбоацараш юкьера дIадаьха хиларах, арашелал тIаьлехь кийчон балхаш деш. Энергетически даькъ тIа кийчо яь 90% - «Ингушэнегергос» йистедаьхар лаьрхIа хинна тоадара балхаш. Нагахъа санна авареш нийслуш моттиг хуле, кийчъый 17 тоаба, иштта 16 техника.

«Хьалххе техникаца Йалашо яь хиларо, цIаьхха этта хьал юстардаккха таро лу энергосистеман, коммунални вахара доакъош тIа», - аьлар кхетаче дIахьош Антонов Игоря.

Цул совгIа, белгалдир кердача шера цIай дола денош дIахьош кхерамзлен Йалашо е езаш хилар. Ишколашка, берий бешамашка утрянник дIахьоргда, терко тIаьхьаргIа цIера кхерамзлен Йалашо яра.

Дешара, Илман Министрствос шийна чуйоагIача моттигашта хьалхабаьккхар цига дIабахъа беза болх. Иштта кхетаче дIахьош дийцар граждански оборона говзанчаш кийчбарах, шера дола текхар цу даькъ тIа 24% Телххоачашдаь хиларах.

Кхетаче чакхийоалаш, Антонов Игоря тIахьийхар деррига боахамаш, массахана кийча хилара, къаьстта кердача шера цIай дIахьоча хана, цу хана дукхагIа низ тIабуж Йаьдала балха доакъошта.

Кинематографца дувзадenna ладаташ

Халкъашта юкьера «Дошо глала» яха XI-гIа кинофестиваль дIайихьар мехка

Газданаькъан Ахьмад

Вай республике санна, берригача мехка а боккха лерхIам болаш яр дIайихьа кинофестиваль «Дошо глала». Тайп-тайпарча моттигашка къахьегаш бола нах бар цу дийнахьа цъхан сцена тIа гулбеннараш.

Фестивала сайре дIайихьар: Мехкадаь Администрацера, Халкъа Гулламера, иштта кхьйолча лоархIамеча моттигашкара къахьегамхой болаш. Уж бар мехка цIихеза нах, къаман артисташ, Россе кинематографистий Союза доакъашхой, российский режиссераш, актёраш, иштта моттигера а федеральни а оагIонцара журналисташ.

Кинофестивале болх дIахьоча юкъа дукха хIама дайзар таханарча кино оагIонцара. Россера, кхьча мехкашара балхаш дар яхье гойта оттадараш. Кинон дуне довзаш, шоашта ховр дIа-хьа эцаш, кхетаченаш дIакхихьар дакъа лоацаш хиннараша. Тайп-тайпарча оагIонашца котбаьннарий цIераш яьхар. Эггара дикагIа дола кино, эггара толашагIа бола режиссёрски болх, актёрски говзал, геттара дика оттаь сценарий, иштта кхьйдараш дар цига белгалдеш. Котбаьннараш-та елар цар начIала тешал деш йола «Дошо глала».

Гулбеннарашца къамаьл деш хилар вай мехкада Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьла а. Мехкадас, кинофорума лоархIамеча хьаьшаша, кхелахоша цъхьатара белгалдир, дакъа лоацаш хиннараша гойтар боккха болх болга. ХIара болх кIоарга маIан, лакха начIал долаш, боккха чулоацам болаш оттабаь болга теркалдир цига. Белгалде деза, кино кхолларцара лерхIам ГIалгIай мехка хIара шера чIоагIлуш латтилга, цу хIаманца сакьбердалуш бола нах дукхагIа болга тахан.

Кинокультураца хIама даржаш, хьаллоацаш долга да из мехка. Дуккха халкъаш чуло-

ацаш яр йоккха кинохетаче, совгIаташ делар 20 оагIонца къахьийгарашта. Мехкадаьгара совгIат луш хилар «МалагIа ций?» яха Бруис Максим режиссёр вола кино. «Эггара дикагIа дола ловзара кино» яхача оагIонца котало «Жига. Ма могга хехка» яхача оагIонца котало «Мехка кхел» яхача Цолой Элинай балхо яьккхар. Къаман ладаташ, истори, куль-

тура - деррига цъхана гойташ бола боккха болх бар из. «Къилбаседа Кавказера эггара толашагIа дола документальни кино» яхача оагIонца котало «ГIалгIайчен ханаш» яхача Ботиев Цветана кинос яьккхар. Вай къаман, мехка вахарца дувзадenna лоархIаме хIамаш гойташ бар из кIоарга болх.

Кинофестивало чулаьцар Россере мехкаш санна БРИКС,

СНГ моттигаш. «Дошо глала» кинематографца хIама, таханарча ханага хьежжа хьаоттадеш, дIадозийташ я массанена. Лакха начIал долаш, говзалца къахьегачар моттиг яр из. Россере мехкашта, иштта кхьйолча моттигашта юкьера бувзам чIоагIбеш хилар из болх. Фестивале дакъа лоацаш мел хиннарашца, хьаьшашта, кхелахошга баркал аьлар цу Гулакха хьалхаэттараша.

Цъхьаькха XII-ча Халкъашта юкьерча фестивалагара кийчо хIанз, кхь ца говш, дIайолаергья. Белгалде деза, берригаш раьза болаш, массанена салоIам хулаш, из болх чакхбаьннилга. Кинохлопушкан татанца дIакъайлар фестивал. Из болх дIабихьар культурах, туризмах йолча министерствон хьалха латтача Лананаькъан Залинас, Лаврентьева Эльвирас (сценаре автор, фестиваль дIакъовлара Гулакха кийчдаь режиссёр). Киноца бувзам лоаттабу еррига йоккха тоаба цъханкхеташ йола кхетаче хилар цох; гуш дар, хIаравар дог гIоздаьнна волга. Массане тIоараш детташ, баркал олаш, вIаший барт, безам чIоагIбеш; чакхъайлар фестивал вай ГIалгIай лаьтта.

Найна мотт хар - хиланза даргдоацар

Метта кхел вай кара я

Гарчакханаькъан Сали

Укх тлехьарча хана, глалглай метта хлама дикка калдусаш хьадоаглар. Хьалха санна теркалбеш бацар из массайолча дешара моттигашка. Даяьккхаяр 9-ча классе цохлуш йола экзамен (диктант), цох влалла хьокхалуш яцар ЕГЭ, тайп-тайпарча Илмаех йолча олимпиадшта хийла юкье ца хьош ютар найна меттах а литературах а Юмадар тохкаш йола моттигаш. Цунга хьежжа вог! ховра из ишколе дагача берашта, цунцара дог шелденнадар цар. Из дагабохар глалглай метта хетадаьча, шера керте цкъа доагача 10 дийнахьа. Цу хана а кхоачам боллаш сий дацар, берашта хьега дезача тайпара къахьегацар, талмаста болх бийя, дладерзадора из цлай. Цудухьа ди тлехьа клезигаглар хозаш бар глалглай мотт нах влашагкхийтгача моттигашка, автобуса чу, бераш ловзаш долча майдаш тла, царех тарра кхийолча моттигашка. Дикка эргаяккхаш езаш яр цу меттацара уйла, беш бола болх, из наха юкье, къаьстга дешара моттигашка, боаржабара гулакх. Массехк ди хьалха ишколашка кхаьчай 2025-2026 шерашка дешара моттигашка цу лостамаглар де дезараш белгалдаьха йола план а дешареи Илмани Министерствон амар а. Министра глонча йолча Угурчанаькъан П.Б. кулг яздаьча цу тла аьннад, глалглай мотт лорабара а деглабоалабара а отгаь я из план, массайолча дешара моттигашка (урхалленашка, берий бешамашка, ишколашка, колледжашка, лакхарча дешара моттигашка) чак-

хдаккхаш дезаш да цу тла белгал мел даь хлама, цу гулакха ше тлахожам лоаттабеш хургья министра заместитель.

Дукха а тайп-тайпара а ба 30 даькъа бийкъа бола длахо бе лаьрхла болх. Вайна ховча тайпара, мотт Юмабар дуккхача даькъе эггара хьалха дувзадена да даьца-наьнаца, берий бешамашка. Из, сона хеташ, «матерински» е «отцовски» капитал хьожаш езаш моттигаш яц, хларане кхетаде деза ше глалглар волга, къаман мотт длабаьлча, къам а дладоалилга. Цъаболча наха «культуран бухь» ба аьнна хет, ший къаман мотт а ца бувцаш, моллаглар кхьбола мотт бувцаш хилар. Сога хьаьтгача, из «Ювдалала бухь» ба. Найна меттала дош хезача «хах» аьле сапарглатадоал, цох лаьца дукха яздаьд эрсий литературан классикаша, Кавказа глорбаьннача поэташа, йозонхоша. Царна юкье а къаьстга нийса аьннарех да Беканаькъан Дордаглар Тембота аьнна дешаш: «Со визза глалглар ва, ала йиш яц, ший найна меттала йозуву ца ховчо».

Дуккхаш нах ба вай мехка найна мотт бувца безам беце а, къаман юкьарча яь чура хлама я ловш а доккхаглар долча коарчама тлакхувдаш а. Уж глалглар бац. Фу глалглар ба уж, царна шоай къаман мотт бувца а ца ховш хилча, найна меттала влашаглтеша кхо дош даяезде а ца ховш хилча?! Уж космополиташ ба е киборгаш. Цу тайпара нах бахьанце калдусаш да къаман метта, эздеда, гулакха, литературан, культуран хлама. Цудухьа цар дезал а хилац найна меттала ши дош лертглар хьаала ховш. Цу лостамаглар дикка эр-

гало еш хургья аьнна хет сона дешара министерствон план, цу тла мел яхар ценхаштта кхоачашдойя. «Ер хьакима бер да, укхо ца Юмабича а мегаргба глалглар мотт» яха уйла даяккхаш еза; укхан да глалглар ва, хлаьта нана кхьча къамах я, цо Юмабе безац къаман мотт яха хлама дицде деза. Глалгларча Юдаь бер а глалглар къамах да. Цунна параз даь глалгларча деза мотт а йозуву а хар. Бакьда плано дладехаш дола хлама хьалха санна дича а ца дича а бе ца хеташ дуте, цу каьхтах (планах) даьсса хабар хургда массаза санна. Укхаша берий бешо а овлангара хувца беза ший болх. Дукхаглар дола цигара къамаьл найна метта кийлен тла деш хила деза, чакхдоаха цлайш, влашагкхетараш, книжкаш дешар (файлгаш, байташ) найна меттала хила деза, цу гулакха лелаш къаман литературан лаьрххлар йола (зламига яле а) библиотека хила еза, пайда эца беза «Селалад» яхача берий журналах, из хлара берий беша хила деза. Сай низ кхаьча, аз хлара цлаглар а хулийтаргдар из.

Лоархлеме моттиг длаоац плана тла юкьарча дешара моттигашка бе безача балхо. Укхаша кьоаггадаь ала безам ба са, 9 класс яьккхача яз деш хиннача диктантах. Из цъаьца болча, глалглар да тхо яхача хьакимаша дладаьккхадар, ишколашка яздергдоацаш. Хланз из маьтсела бетта язде деза аьнна глалгларча. Цо дикка тоадергда аьнна хет сона дешара гулакх, хлана аьлча шоай экзамен яла езилга а ховш, цунга кийчлуш хургда бераш. Да ца луш висачоа «2» Ютлаоттае еза, экзамен юхалургйолош. Иштта

мара хьатоалургдац хланз латташ дола хьал - «сенна беза из глалглар мотт?», «длабувца ховш хилча, кхоачам бар из-м», и. кх. д. Дошо майдилг дла ца луш вита веза геттара дика дешаш вола дешархо, нагахьа санна цо найна меттах а кхьча Илмаех санна дика ца деша. Вай Конституце тла, эрсий мотт длабаьлча, цунна тлехьа латт къаман мотт, паччахьалкхен мотт санна. Из ца Юмабича сага, глалглар меттала язде ца ховча сага мишта лу дошо майдилг?! Укхаша дита, дицде деза «хьакима бер», «шуча-мохча» яха гулакх, нийсхо вай лелаярга хьежжа хургда мотт Юмабара гулакх а, из дуккхача даькъе ишколай директорех тийша да. Эггара хьалха цар тоабе беза цу лостамаглар бола шоай болх.

Иштта ценхашта моттиг я ИГА длаьйга. Цо а дикка Юткъам бергьба найна мотт тесса бита лелача дешархошта, хьанийсбергьба цу даькъе голбаьнна никь... Нагахьа санна из моттиг лоархлеме а хеташ, ценхаштта чакхийоаккхаш хуле. Шоашта ца ховча хламах «2» оттаергийлга хайча, дешархошо найна меттацара уйла а цу тла беш бола болх а хувцаргьба, урокш ца Юмаеш хьаухаргьвац ишколе.

Дешара плана тла белгалъяхьай 2025-2026 дешара шера чакхьяха езаш йола, бе-бе чулоацам бола кхийоло моттигаш а: сочиненеш, диктанташ яздар; байташ хоза ешарий яхьаш; йозонхошцара влашагкхетараш. Йозонхоша, шоай аргларга, шоай кхолламаш довзийта деза найна меттала, цунна берий безам тлаглогрболаш, уж деша цар безам хургболаш. Хьа а баькхаш, эрсий меттала

харцахьа-бакьахьа язъь байташ ийиша уж длабахача, литературах а меттах а догьэкхийт цар берий. Из де мегаргдац. Де лерхлача хламашта юкье я метта хетаяь конференцеш, «герга истолош», лекцеш ешар. Ценхаштаглар, дикаглар лар юташ хила деза «Глалглар метта декада» оалаш дола 10 ди. Из болх, сога хьаьтгача, длабахьа безараш моллаш, имамаш, мутагаламаш бац. Цар шоай декхараш да, шоай никь ба. Из болх бе безараш ба хьехархой, Илманхой, йозонхой, библиотекой болхлой, дешархой шоаш.

Кхь а дукха дика хламаш белгалдаьхад укх шера тлаийцача, найна мотт дийнбара а деглабоалабара а хетаяьча плано. Нагахьа санна уж дизза кхоачашдеш хуле, гулакх дикка зувш эргадаргда дика оаглорахьа. Цу гулакха болх бе беза цлаглар а, ара а, ишколе а, колледже а, вузе а. Лоархлеме даькъа длалаца деза цу балха юкье телевидене, радиос, газето, журналаша. Хланз а дукха хлама ду цар. Боккхаша толам ба «Сердало» газет, 16 оаглув йолош, деррига глалглар меттала арадувлаш хилар, «Литературан Глалгларчен» болх ценхаштта хувцабалар, берий журнал ший ханнахьа арадувлар. Де дезараш а дац клезига. Дукхаглар арадаха деза исбахьален литературан книжкаш, царех цъадараш (итташ) дуккхача шерашка дом тлабилле дада дус. Кхьча меттала яздараш хьалхатетта а ца глерташ, найна меттала яздараш арадаха деза хьалхаглар. Эрсий меттала яздаьча книжкаца саг цецвоаккхаргьвац вай, эрсий литература ишта а даьхий, низ болаш да, эрсий мотт ше санна.

Плисецкая Майяйна хетаяь кхетаче длайихьар мехка

Глалданькъан Ахьмад

Кхолламах йолча Паччахьалкхен колледже, XX-ча бляшаре цихеза хинна балерина Плисецкая Майя яьча денна хетаяь кхетаче длайихьар. Халхарий оаглонцара хьехархо Меданаькъан Х. яр цу гулакха хьалхазтгар. Дерригача дунен йовзаш хинна артистка дагалоацаш, кийчъьар йоккхаш программа яр.

«Халхарий оаглонца говзал Юмаеш бараша шоаш длабовзийтар цига. Плисецкая Майя кхоллама, вахара никь, цун кхоачашде агтув баьннараш довзийташ моттиг яр из.

Студенташа лаьрххлар кийчо яьар цу кхетаченга, из гуш дар цига эттача суртах», - дийцар «Сердалога» колледжа болхлоша. Студенташта баркал оалаш, чакхьаьлар кхетаче. Цихезача балеринай вахара, кхоллама никь ма барра бовзийташ; болх чакхьабкхар колледже.

Наьсарен кхален администраце новкъостал дергда, зе хиннача дезала

Коазой Мадина

Тахан Наьсарен доал деча даькъ тIарча администраце кулгалхочун гIонча йола Паражанькъан Роза, кхувш боагIарий гIулакха йолча комиссе болхлочунца Йовлой Рамзанаца, яха хилар берий республикан клинически дарбанче, цига да карарча хана Эккажкъонгий-Юрта бахача наьха шоай доалахьарча цIагIа цIи яларах човнаш хинна бераш. Цох дийцар «Сердало» газетага доал деча даькъ тIа.

Белгалду, лайчилла бетта 21-ча дийнахьа, Первомайски урам тIа доалахьарча цIагIа цIи ялар, цига човнаш хилар кхаь бера, цаI делар.

Лораша яхачох, лозадаьча берий могашал хIанз дикагIа я. Лораша оттабаь лазара корта - доагора гIирсах човнаш хилар.

«Кхален администраце из хьал теркама юкье лоттаду, из иштта кийча я цу дезала эшаш дола новкъостал де. Из еригача республиканна вас еш моттиг я», - аьлар Наьсарен кхален администраце.

Пятигорскерча гулламе вахар ДРКБ болхло

Коазой Мадина

Берий маьженашца хулаш долча лазарех дувцаш, Илманболх шаьрбара кхетаче дIайихьар Пятигорске.

Вай мехкарча травматологе, ортопеде оагIонца кулгал деш волча Хьаьшанькъан Иийсас даькъа лаьцар цига. Берашта маьженашца хулаш долча халача лазарашта дужьала ше дIахьоча дарбах дийцар лора.

«Кхетаче дийцачарна юкье керттара моттиг дIалоацаш дар, берашта тIехкашца хулаш долча лазарашта дарба лоттадар, лазараш хьакхетаргдоацаш де дезараш белгалдар», - дийцар «Сердалога» унахцIенон Министерствон зарбан болх лелабераша.

Наьсарерча ишколе-интернате, кхетаче дIайихьар СВО ветеранащца

Гаьгенаькъан Марина

моттигера.

Наьсарерча № 1 йолча ишколе-интернате дешархошца кхетаче дIаьхьа вIашагIкхийтар СВО ветеранащ, «Даьхен лорбой» яхача ганза болхлой. «Сердалога» из хоам бир цу

«Тиймарзанаькъан Хьусена, ПхьугIой Бахьаудина ювчача тIема моттигашка ладувгIаш даьгIар бераш, юкь-юкье хаттараш телаш. Тахан тIема аренашка Даьхен моттиг лораш латтарех

дийцар кьонача тIехьенга, иштта байнача, деналца дужьаллаьтгача бIухоех дийцар.

ТIема аренашка хьалхашка латга декхараш кхоачаш деш; нийсдала, дужьалдала йиш яраш дайзар берашта. Тайп-тайпара дукха хаттараш дар цар ветеранащца», -

дийцар хоамо.

Кьаьстта йоккха терко тIайохийташ дийцар берашта, бIухой тIема моттигашка шоайла оагIув хьаллоацаш, вIаший тIаотташ хиларах. Баркал оолаш, каьхаташ делар бераша ветеранащта, царца Iадика ювцаш.

БIухочун бокьонаш меттаоттае новкъостал дир

Коазой Мадина

ПалгIайчен сага бокьонех Викалга дехар дир моттигерча яхархочо, II-ча тоабан заIапхочо СВО даькъ тIара ший цаI мара воаца воI

цIавеха, аьнна. Из хIанз тIема декхар кхоачаш деш ва СВО, ший даьца цхьана. Цу тайпара, маIа нах - да, иштта цаI мара воаца воI- цхьана тIема даькъ тIа ба.

«ВоIа тIехьа сагот деш са могашал юхайоолаш йоагIа. Цунна хIама хуле, сона из ла могоаргдац», - язду цу кхалсага.

«ПалгIай Республикан, сага бокьонех волча викала дукха кьаьхийгар йоагIаш йолча пач

чахьалкхен органащца, боахамашца. Цар яьча чаккхенах, цу кхалсага воI, ше массаза хиннача Смоленск-Шаьхар тIа юхавоалаваьв дIахо тIема декхар кхоачашде», - аьлар «Сердало» газетага ПалгIайчен УПЧ.

«Кьона ва со.Конф [регионаш]» яхача яхьашка, даькъа лаьцар вай мехкахо

Гаьгенаькъан Марина

Республикерча кагирхой цхьанкхетарий ЦIенна кулгал деш волча Ведажананькъан Зоврбика даькъа лаьцар Салехард яхача шаьхаре дIахьоча «Кьона ва со. Конф[регионаш]» яхача кхетаче. Из хоам «Сердалога» бир цу цIен болхлоша.

«Укх бетта 24-ча денгара 27-ча денга кхаччалца йолча хана, кагирхошта кхетам баларца дувзаденнарах, тахан цу оагIонца гучадаьнна кердадарех, кхувш латтача тIехьенцарча бувзама юкье хьакхелла хьакьгал доаладеш, кьаьхегарах дийцар гулбенараша», - йоах тха газетага кхьаьчача хоамо.

«Ведажананькъан Зоврбика иштта лоархIама йолча кхетаче даькъа лаьцар вай мехка пайдане долаш да массехк

оагIорахьара. 80 моттигера гулбенначарца цхьацца дIахьа эца, кагирхошца дIахьоча балхаца накьадаргдараш тер

калде аьттув хилар цига», - белгалдир кагирхой цхьанкхетарий ЦIен кулгалхочун гIонча волча ЧIасананькъан Руслана.

Путин Владимира Амар арадаьначул тӑхьягӑ. Карарча шера А. П. Береста Российски Федераци Турпалхо аьнна ци елар венначул тӑхьягӑ. Магӑлбик-Шахьяра юкьярлоно, ӑаьдало лаьрхӑлар турпалхочун керда ци малхай-оаккхаш, цунца дувзадenna сийленг тоаде, ма дарра гойташ Алексей Прокофьевича карагӑдаьннар.

Кердаьккха сийленг - из халкьо баркал олаш хилар гуш йола белгало я. Цо хьагойт советски эпсара дегчура баркал олаш хилар, эггара лакхагӑча боарам тӑа. Укх парке хьавоагӑлача хӑара сага гуш хургда дӑаяхача ханашка наха карагӑдоалаш хиннар диценна ха йоагӑргцахилар, уж ханаш яхаш я адамий дегашка, ха дӑа мел йода дукхагӑла чоагӑлуш.

Тахан Магӑлбике А.П. Береста оттадаь сийленг - из я хӑара сага турпалхочун сийде а цун денал, майрал йовзатаро луш а йола моттиг.

Сийленг хьаделлаш, дукханах гулбелар. Магӑлбике бахархой боацаш а, цига дакья лоацаш хилар укх деношка Гӑлгӑйче дӑахьош хиннача XI-ча Халкьяшта юкьяерча «Дошо гӑла» яхача кинофестивала викалаш, шоашта керте РФ кинематографистий Союз кулгалхочун гӑнча, Росс халкья артист Лаврентьев Клим, Гӑлгӑйчен Мехкадаь Администраци кулгалхо Мархенаькьан Анзор, республикан Халкья Гуллама депутаташ, администраци викалаш, Магӑлбике администраци, шахьяра кхела викалаш болаш.

Гулбеннараша зизаш даькар цу сийленга тӑа. Из дар А. П. Береста карагӑдаьнначун, Сийлахь-боккхача тӑема юкье цо дена дакья доккха хилар белгалдеш, цун сийдеш хилар. Цо дӑахо а гойтаргда, вай кьам Коталонга кхоачадаьча майрача бӑухошта карагӑдаьннар, деналах ца бохаш, моастагӑчунна уж духьяльоттарах йола исторе оагӑнонаш.

Турпала гӑулакхаш дицлургдац

Магӑлбике хьадиьллар кердаьккха Берест Алексея сийленг

Гӑзданаькьан Ахьмад

Россе тӑема сийленг ци лелаеца Магӑлбике лоархӑме кхетаче хилар - лаьрхӑла хьадиьллар Сийлахь-боккхача Даьймехка тӑема турпалхочун Берест Алексей Прокофьевича кердаьккха сийленг, цун сийрда вахара кеп ювзаенна я Коталон истореца.

Дошоча алапашца язийр Берест Алексея ший ци тӑема шерашка, 1945 шера маьтсела бетта Рейхстаг якхара доакьяшхо ше хиларах тарра. 1945 шера, Берлина тӑагӑлаш операци дӑахьош хиннача тӑехьярча деношка, эггара лоархӑме дола Сийлахь-боккхача Даьймехка тӑема хьал нийсделар. Лейтенант А.П.Берест, сержант М.А. Егоров, иштта зӑамагӑла вола сержант М.В. Кантария; И.А. Сьянова рота автоматчикаша хьаллоацаш; Югӑлагӑлар Рейхстага гӑишлон тӑа 150 стрелкови бӑун байракх.

Цул тӑехьягӑла из штурма байракх лаьрхӑла йола ци лелаеш хилар «Коталон Байракх». 1945 шера, аьтинга бетта из лаьрхӑла хьаера Москве, Коталон Параде дакья лаца. Тахан из байракх я Российски Федераци Герзашцарча Низий Кертерча музейе Сийлахь-боккхача тӑема езӑгӑчарех цхьа белгалосанна.

Лейтенанта Береста, цун тӑема новкьосташта карагӑдаьннар исторе оагӑнон тӑа дусаргда; деналах, майралах визача советски бӑухочун карагӑдаьнна сийленг гӑулакх санна.

Кьяьстга йола оагӑлув ший вахара чуйоалайир Алексей

Прокофьевича, 1945 шера маьтсела бетта 2-ча дийнахьа, советски полковника кеп йола барзкья дийха, цо кьямаьл дир Рейхстага гарнизона бисарашца.

Цун майрал, денал хилар бахьян долаш; моастагӑчун салтий вайгахьа баха вӑаштӑехьадаьлар, цу тайпара бӑаьш болча бӑухой вахар юажалах кӑлалхардаьккха.

Цу сийдолча бӑухочунна оттадаь сийленг латт Магӑлбике парке, 2013 шера денз. Бакьда цу белгалон истори кердача оагӑнонца дегӑладера, Росс Президентта

«Бовза хьай ди» яха хаттарий кхетаче дӀайихьар Эккажкьонгий-Юртарча ишколе

Газданаькъан Ахмад

«Бовза хьай ди» яха хаттарий кхетаче дӀахьош хилар Эккажкьонгий-Юртарча № 5 йолча ишколе. Белгалде деза, дешареи Иллмани гӀулакхех йолча Министрствон къаман дешарах болча оагӀоно йоаржаеш йола кхетаче тахан лоархӀаме, берашта дукха хӀама довзийташ йолга.

«10-11-ча классашка дешаш долча берашца дийцар бусалба ди бовзийташ долча хӀамаех. Белгалде деза, хӀара бери геттара раъза долаш хьаллоацаш беркате из хинилга», - дийцар «Сердалога» министерствон болхлоша.

Кхетачен керттера декхар - берашта бусалба дин истори, цун кӀоаргенаш йовзийтар, дикача хӀаман тӀехьа цар дегаш сомадахар.

«Дин истори» яха курс хьаллоацаш йола из кхетаче каст-каста йоаржаеш хиларо кхувш латтача тӀехьенна боккха пайда бергболга теркалдир хьехархоша, хӀана аьлча хӀара берара дукха хаттараш хилар кхетаче.

Наха низ бе дагадохарах, лорабу Навсарерча вахара хьалах йолча колледжера студенташ

Гьагенаькъан Мартина

Кагирхой гӀулакхех йолча Комитета болхлой; Навсарерча колледже дешаш болча студенташца экстремизм, терроризм яхача зуламах уж лорбеш; кхетаче дӀахьош хилар. Из хоам «Сердалога» бир КДМ зарбан болх лелабеча ГӀулой Аминас.

«Кагирхошта хьалхадаьккхар, зуламе долча цьхьаккха хӀаман гаргаха йиш йо-

ацилга. Комитета керттера болхло волча Шоанай Муслима, Тиймарзанаькъан Ахмада дийцар, тешаме доацача хӀаман тӀехьа болча нахаца цьхьаккха тайпара бувзам хила йиш йоацилга», - йоах хоам.

«ХӀара саг ше леладеча хӀаман уйла еш хила веза. Зулам доаржадераша шоашта гонахьарча наьха ираз доаду, цудухьа юхьанца ше леладер кхетаче деза моллагӀча сага», - дийцар Шоанай Муслима.

Воча Юткъамо гоалвоаккх саг

Коазой Мадина

Навсарен кхален администраце кхетаче йир, кхален кулгалхочун гӀончас Бохтаранаькъан Хизара кулгал деш, цига дийцар воча Юткъамах кхувш йоагӀа тӀехье лораяра де деза-чох.

Гулбеннарашта юкье бар ПДН викалаш, цар дийцар даим кхувшбоагӀарий бокьонаш лораяра болх дӀабахьа безарах. Хьалхарча аргӀагӀа латтараш дезал ба, хӀана аьлча цу дезале деррига нийса хуле, бераша лораргац юстарара хӀама.

Кхетаче лархӀар, цу ха-

тараш дола бӀарчча балха дакъа вӀашагӀдолла: кхувш боагӀарашца каст-каста профилактикан къамаьл деш; цар даьшца-ноаношца мукъа ха вӀашагӀйоллаш; спортивни, культуран кхетаченаш еш, иштта дика тӀахьожам лоттабеш уж деша багӀаца, кхьича моттигашка. Цу балха чудоагӀаш да Юмабалара семинареш яр, кхувш боагӀарашца болх беш болча говзанчий герга истолаш дӀадахьар, лертгӀа кхетам луш боаца дезал хьалххе а белгалбар, царна шоай ханнахьа новкъостал дар», - аьлар «Сердало» газетага доал деча даькъ тӀа.

ГӀалгӀайчен нейрохирургий аргӀанара толам

ИРКБ когаш тӀа оттавир букьтӀехк лозаяь хинна унахо

Коазой Мадина

ГӀалгӀай республикан клинически дарбанчен нейрохирургий отделене укх тӀехьарча итт совгӀа шера дола хьал, харцо а йоацаш, ала йиш йолаш да; «БӀаргагой теша хала долаш да», аьнна. Цаг шоллагӀчоа тӀехьа хала лазараш дола нах этгӀабеш, чаккхе дикача кепара а йолаш хьабоагӀа цигара лораш. Цу юкье да тайп-тайпара ларараш, иштта бе-бе я наьха

яьнна ханаш а.

Тха газето яздаьдар 2013 шера, кьонача нейрохирургах Газгиренаькъан Юмарах. ИРКБ хӀетта мара балха тӀа этта воацача, травматологе отделени мара, нейрохирурги йоацача хана, цо зӀамигача бера йир тамашийна хала операци. Из дӀаволалуча хана цу тайпара моттигаш цун балха даькъ тӀа дукха нийсьелар, цу хана денз цихеза лор ва Газгиренаькъан Юмар. Республикан керттерча

дарбанче нейрохирургически отделени хьайийллача, шеко йоацаш, ховш хилар цун кертте мала оттаргва, вай нейрохирургашта юкье дукха дика говзанчаш бале а.

Юмарах «Дала вайта лор ва» оал. Цудухьа, тахан а сийрдача кортоша, тешшамеча кулгаша, цаг йолча тоабанца хӀара дийнахьа дика къахьег цу даькъ тӀа, тамашийна балхаш деш. ГӀалгӀай Республикан унахӀенон Министерстве дийцар цох лаьца: «Унахо кхачар

дарбанче «наькха а букь тӀара а тӀехкаш лийлха гаргаш яьнна» хала чов йолаш. Цу тайпара лазар эггара халагӀчарех да: из хьал нийсделча, букьтӀехк кагьяларал совгӀа, доккхача дозалах йохаш а хул. ТӀехка гаргаш букьтӀехка чухьа чуяла тарлуш а я, цо толаю букьтӀехка мазай юхьигаш.

Цу тайпара, цу сага дӀадоладелар лохера маьженаш ехкалар, болх геттара во беш хилар.

Нейрохирургашта хьалхаш-

ка латтар чоалхане декхар - из деррига меттаоттадар. Лакхача технолог таронаш а, иштта шоай балха говзал а юкьеьккха, хьае езаш яр операци.

Цар юкьеьккхар таханарча заман дарба дара никь.

Операци дика чакхьаьлар. ШоллагӀча дийнахьа унахо, хьал а гетта, лелаш вар. Иштта аьттув баьлар лакха говзал йола нейрохирургаш хиларах, цар шоай болх дика вӀашагӀбелла дӀабахьарах».

Археологаш маълхара каш тохкаш ба

Гаьгенаькъан Мартина

Массехк ди да археологаш Гиретера маълхара каш тохкаш бола. ХІанз говзанчаш шоллагІа балха дакъа дІадахьа кийча ба, яхаш, дийцар «Сердало» газетга «Техьале» яхача гІишлонхой-меттаоттадерий ишкола зарбан болх лелабераша.

«ХІанз укх сахьате, дика тохкаш да цу гІишлонцара гучадаьнна къаьнара гІирсаш. Цу юкъе болча наха цъхаккха хІама диц ца де дагахьа йоазош хьакхоллаш латт. ДІахойодача хана кораяьча пхе хІама хьал довза дезаш да, цъхаккха лоадам боацар а теркам боацаш ца дита ловш, хІара даькъ тІара хьал миштад ха тохкама болх дІахо дІабахьара», - аьлар хоамо.

Гирети - из кІезиг-кІезига ший даькъ тІа тахка езаш йола моттиг я. Цу тайпа-

ра хиларо таро лу из моттиг йоха ца еш лорае, хІара оаса тахка», - аьлар Гиретерча археологий экспедице хьал-

хале лелаеча Илман центра болхлочо ТІонганаькъан Мухьамада.

Белгалду, хьалха «Серда-

ло» газета яздыьдар цу даькъ тІара къаьнара ший курхьарс кораяь хиларах - кхалнаьха керга тІа туллабу гІирс.

«Дунен бераш террора духьала да» яха чулоацам бола къамаьл хилар

ГІазданаькъан Ахьмад

Эккажкъонгий-Юртарча №3 йолча юкъерча ишколе «Дунен бераш террора духьала да» яхача темах дола къамаьл хилар. Из кхетаче вІашагІеллараш бар Наьсарен кхален культура ЦІен болхлой. Из дІахьош хилара маІан дар берашта терроризмах бола кхерам бовзийтар, иштта чолхане хьал нийсделча хьалхарча аргІагІа де дезар, гонахьарча наьха кхерамзле лораяра уж бехктокхаме хила безилга царна хьалхадаккхар.

«Къамаьл дІахьош, культуран ЦІен болхлоса дешархошца къоастадир «терроризм» яхача деша маІан, терроризма кхерама хьалаш, дегабуам бе беза тешаме йоаца моттигаш малагІаш я, цу хьалашка нийсбелча де дезар фуд. ЛоархІаме да сиха гІулакх дерашка хоам бар, царца бувзам хилара хаттараш довзар», - аьлар «Сердало» газетга из кхетаче вІашагІеллараша.

Терроризма профилактика яр - из бокьонаш йовзаш хилар хинна Іац, из да граждански оагІув хьаллацар, вонна духьалъотташ хилар, шоайла новкъостал дар, тайп-тайпара культуранш лоархІаш хилар, низ тІабахьаш дола хьал юхатохар.

Лоамашка яьнна цІи еррига дІайоаяьй

Коазой Мадина

Интернета оагІонашка гІюлла даьржадар, ЦІай-Лоама оагІонца яьнна цІи дІайоае аьттув баьннаб, яхаш. Доккха баркал кхайкадеш бар цу юкъе дакъа лоацаш хиннарашта.

Йоккхача тоабанца арабаьнна, цига къахьегаш баькча экологаша язду шоай телеграм-оагІон тІа: «Цу гІулакха араваьнна, вай Іалам цІерах кІалхардоаккхаш мел хиннача сага доккха баркал оал оаха! Дала маьлехьа долда шоана из! Доккха зулам юхатоха аьттув баьлар вай, Даьла къахетамца, иштта цъхана духьалъоттараш.

Къаьстта доккха баркал кхайкаду оаха «Enduro»

яхача мото клуба доакъашхошта. Шоай мотоциклашца хий хьатІакхухьаш, къахьйгар оаш цига! Цигара моттиг шаьра йоацаш, ира хиларах тарра, къаьстта оаш

даьр боарам боацаш доккха дар. Іалама меттада дикка ха езаш хІама дар хиннар. Цу гІулакхо вайна хьалхадоаккх, Іалам лораде дезилга, массахана фийла хила дезилга».

Іалама гІулакхех йолча Министерствос республикере экологически хьал лораде, зулам даржар кхерам бараш ма леладе, яхаш, дехар ду бархошка.

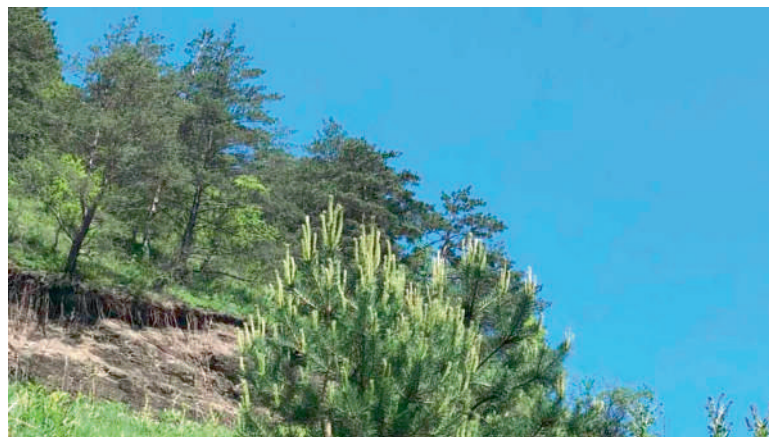
Хьунашкара болх дІахьош хилар мехка

Коазой Мадина

Вегетационни оалаш бола гаьнашцара, кІотаргашцара болх дІахьош хилар, вай мехкарча хьунашка. Ма дарра аьлча, гаьний, кІотаргий тьковронашца мутт йолалуш йолаха я из. ХІара моттиге тайп-тайпара дІабодаш болх ба бувцар, хІаьта вай мехка бекарга беттага ардара беттага кхаччалца хул из.

«Хьун кхоачама тІахьожам лоаттабара тІехьа лоархІаме болх ба вегетаци. Шолжа, Наьсарен кхалений моттигашка из болх йистебоаккхаргбола ха белгалйир вай мехкарча, нохчий мехкарча цу оагІонцарча министрствай болхлоса.

Шолжа кхале - ардара бетта 20-гІа ди, Наьсарен кхале - ардара бетта 31-гІа ди», - дийцар «Сердалога» Іалама гІулакхех йолча министерстве.

Г О Б Ъ Я В Л Е Н И Е

Утерянный аттестат №00624000001543, выданный СОШ №3 с. п. Яндаре в 2019 г. на имя Евлоева Ибрагима Иссаевича, считать действительным.

сердало

Учредитель: Государственное автономное учреждение «Издательский дом «Сердало»

Главный редактор: Курскиева Х.А.

Адрес редакции и издателя:

Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60. Тел.: 8 (8734) 77-11-84 Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована

Управлением Роскомнадзора по Республике Ингушетия. Рег. номер ПИ № ТУ 06-00033 от 16 декабря 2024 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены

в компьютерном центре ГАУ «Издательский дом «Сердало».

Время подписания номера

по графику в печать: 26 ноября 2025 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не

совпадать с позицией редакции. При перепечатке

ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии,

рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве

«Южный регион», с готовых диапозитивов

Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.

Заказ № _____ Тираж: 2000 экз.

Европан яхъашка белгалваьлар Султиганаькъан Ислам

Гаьгенаькъан Мартина

Дзюдох йолча U 21 Европа яхъашка, котало йоаккxаш, белгалваьлар вай мехкахо Султиганаькъан Ислам. Яхъаш д'айихьар Черногоре. Из хоам «Сердалога» бир мехкарча Минспорте.

«Укx беттарча 22-ча денгара 23-ча денга кxачалца, Подгорица яхача Черногорен керттерча шахьарера хилар яхъ. 200 совг'а спортсмен вар цига гулвенар. 66 кг дозалах белгалваьлар лакха нач'ал дола вай дзюдоист Султиганаькъан Ислам», - йоах тхога кxачача хоамо.

«Ислама котало российский тоабанна лоарх'аме хилар. Турнирага дикка кийчо ялга гуш дар спортсмено гойтача латарак», - дийцар тха газетага.

Футбол езарий Лиган чемпионате, котало яьккxа футболисташ безбир Шолжа-Шахьаре

Гаьгенаькъан Мартина

Нохчий мехка д'айихьача футбол езарий Лиган чемпионате котало яьккxа футбол тоаба т'айицар Шолжа-Шахьаре. Из хоам «Сердалога» бир мэре зарбан болх лелабеча Батиганаькъан Хьавас.

Коталонца даькxалабувца мэре хьабийхар беррига футболисташ шахьара кулгал деча Iумаранаькъан Аслана, шахьара депутатий Кxела кулгал деча Оздой Ингисхана. Иштта цар хьавийхар «Реал Шолжа-Шахьар» яхача тоабан тренер Янусайнаькъан Мухьмад.

Шахьара дас белгалдир, диккача оаг'орахьа шоаш д'агойташ уж хьабоаг'илга, укx кxаь шера. Палг'айичен Кубкага кxачаб уж (2022-ча шера 2 моттиг, 2023-ча шера - 3). Тренера дийцар д'ахойодача хана шой кxоачашде дезарех, иштта х'анз хьат'адоаг'ача шоатта дийнахьа хила дезача ловзарах а.

«Шо массаболча кагирхош-та хоза масал хьокxаш да, спорттаца бувзам лоаттабар мел лоарх'аме да д'агойт оаш тахан. Шун тоабанна эшаш долча х'аманна т'ехьа г'ло де кийча ва со», - аьлар шахьара дас.

Дикаг'ла хила магар

Ц'ечой Адама ший йоккхий таронаш гойт, дзюдо даькxъ т'а

Гаьгенаькъан Мартина

Тахан укx дунен т'а дика довзаш да дзюдох дола спорта латар, Японе латара искусствон таржам дича, «к'аьда никъ» яхилга да из. Цунна керте лат тайп-тайпара спорта доакxош.

Къаьстга цу дикача спорта оаг'ув лелаш ва карарча хана, Наьсарера 23 шу даьнна Ц'ечой Тимура Адам. Дзюдоист ва Россе халкxашта юкxерча класса мастер, Европа Хьалхален 18 шерга кxоачачар (Варшава шахьаре д'ахьош хиннача) яхъашка котало яьккxа, Дунен Хьалхален дото совг'ат даьккxа (Ольбия-Шахьар), Европа Кубка чемпион (Малага-Шахьар).

«Сердало» газетага къамаьл деш, цо дийцар тхона ше профессионални даькxъ т'а валара истори, иштта дийцар д'ахо де лерх'ачох.

- Адам, маца кxетадир Ia хъе спортни даькxъ т'а вала безам болаш хилар?

- Цу хана са даьннадар 17 шу. Из ха дикка кxоачам болаш я, воккxа хила а деша а. Вай республи-

ке таронаш йоккхий цахиларах, иштта новкxосташ даьча хьехарах со республикера д'авахар. Дукxача моттигашка д'авехаш вар со, бакъда со сецар Казане. Дукxаг'ача даькxе сай таронаш махьалъяха дагахьа, со нийсвалар сайна ца бовзача наха юкxе, цигара волавелар со балха говзал лакxъе. Аз лаьрх'ар сайна дикаг'ла леладе ховр д'ахо д'адахьа - из дар латар.

- Халонаш нийслорий дешар а спортни г'улакxа а цхьана тардеш хиларца?

- Халонаш селлара йоккхий яцар. Бакъда цу хана Г'алг'ай паччахьалкхен университетете юридически факультете деша ваг'лаш хиларах, со юкxера юкxъ лорае езаш вар дешара, спорта.

Даним спортни яхъашка аха везаш хиларах, дешара мукxавоалаш а вацар, цудухьа сайх тийша дитар лертг'а д'адахьа хьожар со.

- Фуд накъадоалар, российский а халкxашта юкxерча а боарам т'а ший низах б'уболийтар?

- Б'убенна хилар иштта атта хьакxоачаш дола хьал дац. Спортсменаша тренировкаш д'ахьу дийнахьа шозза, цхьайолча

хана кxозза а. Йоккхий турнир-раш йолча хана, Ia дикаг'ла кxетаду Iайха хьийга къа малаг'ла мах болаш да. Из ховш хилча, майдан т'а майрра аравоал хьо, толам баккxа кийча волаш.

- Белгалъе могорданий хьона дзюдоиста оамалех керттера кxоъ?

- Дисциплина хилар, лерх'ам, совдар целеладар. Уж кxо дош шоайла бувзам болаш да, доацаш ца а мегаш.

- Вай кxы дукxа бац кагирхой, спортни клубашка иxачул т'ехьаг'ла, лаьрх'ача дешара моттиге отташ бола. Сенца дувзадена дар хьо Смоленскерча паччахьалкхен олимпийски тароний училище деша оттар?

- Ц'аккxа а дийзадац са, спорта гаьна волаш деша. Со хьожаш ва х'лама гаьнаро зе, цудухьа нагахьа санна са спортни карьера чакxйоалаш хуле а, го йиш я цунца дувзадена де йиш йола х'лама. Цу хьакxехьа тренералла болх беш хилар, дикаг'ла йола оаг'ув я. Нийса деций из, Iайха хьалаьца никъ д'ахо д'ахьош хилар, профессионални говзал юкxейоаккxаш, керда чемпионаш хьалкxебеча?!

- Д'ахойодача хана, дзюдо зал хьаелла лаьрх'а вий хьо?

- Бакъдар аьлча, цун цкъа уйла яь Iийнавац со. Из де ха хьакxачарга хьежаш а ва. Нагахьа санна вай дувце берий дзюдо ишкол хьаелларах, т'аккxа эшаш хул цу даькxъ т'а г'ирсаш: дика татами, сердало, фо чуккетар, хий кxарза, барзкъа хьалъолла моттиг. Иштта цу чен бустам а д'аларх'ла беза. Спортклуб хьакхоллаш хилча берашта, боккхийчарна лаьрх'ла эшаш я гантелаш, испандераш, еза гиреш (хьамча оасаш), иштта тренаж'раш.

Лоацца биографи:

Ц'ечой Тимура Адам ваьв 2002 шера бекарга бетта 15-ча дийнахьа Наьсарен-Шахьаре.

Наьсаре деша ваьг'ар №3 йолча юкxерча ишколе, 8-ча классе кxачалца.

2017 шера Адам ший дезалца д'авода мехка столице, из д'аэц «Магасерча лицее-берий беша»

ЦаI йола паччахьалкхен экзамен д'аенначул т'ехьаг'ла, из деша отт Г'алг'ай паччахьалкхен университетете, цул т'ехьаг'ла из дешаш хул Смоленскерча паччахьалкхен олимпиада тароний училище.

Карарча хана, цо керттера лоарх'аш бола болх - спорт. Цун говзал, профессионализм хилар бахьан долаш; цунца барч'аоаг'ам бу дика лоарх'аш йолча спортни клубаша.

Россе чемпионате дошо, дото майдилгаш яьхар вай спортсменаша

Гаьгенаькъан Мартина

Каспийске д'айихьача Россе чемпионате; дошо, дото майдилгаш йоахаш; белгалбаьлар вай мехкара кикбоксераш. Из хоам «Сердалога» бир Минспор-

та зарбан болх лелабеча Гаппархой Аишас.

«Ерригача Россе яхъашка шой низ гойта аьттув хилар 60 моттигера гулвеннача 600 спортсмена. Лайчилла бетта 18-ча ден-

гара 23-ча денга кxачалца лаьттар чемпионат. 91+ дозалах белгалваьлар вай мехкахо Муцолганаькъан Дени. Шоллаг'ача моттиге эттар кикбоксинга ишколе-ра МутаIаланаькъан Ислам. Къамашта юкxерча яхъашка

вай мохк гойта аьттув белар цу толамо», - дийцар тха газетага.

Каспийске хиннача яхъе вай республикерча тоабанца ваха хилар моттигерча кикбоксинга федераце Президент Коазой Мовсар.